

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibvs, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm|| Maii Et Ivnii

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10258 - 10263

De S. Du[n]stano Archiepiscopo Ca[n]tuariensi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77393](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77393)

BEATVS ergo Dunstanus ex nobilissima gentis Anglorū profapia originem ducens, eo nobilius in huius mundi lucē prodijt, quo sub materni sinūs ipso adhuc angustia clauso, diuino miraculo designatū est, præclarum mundo per eum lumen oriturum. Cum etenim mater eius eo grauida, spe prolis futuræ lætaretur, dies purificationis B. matris Dei festiuus illuxit. Multitudo ergo vtriusque sexūs hominū, pro excellentia tantæ festiuitatis circunquaque coacta, fluxit ad ecclesiā, quæ antiquitus Glasconia de lignis miro opere ædificata, in honorem erat eiusdē Dei genitricis consecrata. In qua multitudine multos nobilitate dignitateq; præ-

Maij 19.
Cap. 1.

Festum Pu-
rificationis
B. Mariæ.

S. Dunstani
parentes.
Ritus offe-
rēdi cereos.

Mira res.

cellens pater sancti Dunstani, Herstanus nomine, cum Chinedrita matre eius, ad Dei seruitium properabat, ambo cereos, quos pro ritu ipsius diei Deo offerrent, deferentes. Iam Missæ officium celebrari cœperat, & immensus populus immensa luminum claritate refulgens, in domo Dei laudibus diuinis intendebat. Tunc subito in sua serenitate cælo manente, admirantibus cunctis, cuncta simul luminaria extincta sunt. Adspiciunt igitur singuli super se inuicem, ac pro nouitate insueti prodigij, metu nimio percelluntur. Verum dum attoniti starēt, & quid certi de tali euentu sentire deberēt, ignorarent, erectis vultibus, intuentur flammā ignis cælitus labi, & cereum, quem mater Dunstani in manu tenebat, ex ea accendi. Qui ergo prius de luminarium extinctiōne magnoperè fuerant admirati, nunc tam de cælestis flammæ emissione, quàm & de cerei prægnantis mulieris accensione, maiori sunt admiratione perfusi. Accedunt itaque singuli ad lumen cælo demissum, & inde recipiunt lumen amissum. Ex eo tempore cultus & reuerentia omnium circa Chinedritam ac virum eius magnificè aucta est. Nam sicut eos nobilitate, diuitijs & gloria mundi inter homines eminere sciebant, ita sanctitate vitæ in conspectu Dei ex signo, quod acciderat, enitere intelligebāt. De prole etiam, quæ expectabatur, spe magni boni tenebantur, & Deum, vt in gaudium atque lætitiā parentibus suis & omnibus benè volentibus eam nasci, crescere, dilatarique concederet, deprecabantur.

Dehinc instante partus tempore, puer eleganti forma nascitur, & post dies paucos sacro fonte regeneratus, Dunstanus, videlicet, montanus lapis, nuncupatus est. Is vbi teneros annos infantia exiuit, à parentibus ad præfatum sacratissimæ virginis templum ducitur, ac pro vita eius atque prouectu Deo preces & munera offeruntur. Ob

Cap. 2.
Dunstanus
nascitur.

Viso par-
tum.

quæ deuotionis obsequia ipsis in loco pernoctantibus, apparuit vir quidam angelico speciosus amictu, qui puerum coram eis per manum accipiens, & eum hinc inde modesto discursu per atrium ducens, dixit illis: Sic ædificabitur locus iste ad conuersationem illorum, qui siue à pueritia in seruitio Dei nutriendi, siue à prauitate veteris vitæ in nouitatem gratiæ Christi per hunc puerum sunt cōuertendi. Hæc illi videntes & audientes, valdè gauisi sunt, & misericordi Deo vberes gratias super admirabili gratia eius retulerunt. Deinde puero diligenti studio in ipsa ecclesia sub cura magistri commendato, tum vt literas disceret, tum vt Dei seruitio sedulus inhareret, ipsi in sua reuerſi sunt. Dunstanus igitur literis traditus, & eis vltra, quàm ætas sua ferre poterat, die ac nocte intentus, languore graui corripitur, & gemebunda in dies vexatione tortus, vsque ad exhalationem vltimi statūs producit. Sed cum iam velut morti contiguus iaceret, & confluens cœtus vicinorum mortem potiùs, quàm vllum sanitatis remedium expectaret: en circa mediæ noctis silentia per gratiam Dei visitatur, & integræ sanitati contra omnium opinionem donatur. Illic stupentibus cunctis lecto desilit, domum exit, ad ecclesiam, pro reddita sibi sanitate Deo gratias acturus, impiger tendit. Cuius deuotioni diabolus inuidens, eumque à proposito desistere nitens, simulato terribilium canum globo, immani latratu ac terrifico impetu in eum ruit. At ille sciens dæmonum esse figmenta, inuocato nomine Christi, signo sanctæ Crucis armauit, arreptamque virgulam, quæ fortè iacebat in via, contra illorū malignorum incurſus vibrauit, & sicut ventus fumum, sic omnes à facie sua fugauit. Post hæc ad ecclesiæ ianuas veniens, eam vndique obseratam inuenit. Huc igitur illuc deambulans, & oratorij intrare desiderans, scalam ad parietē templi erectam offendit, quæ in superiora recti nitentibus ascēdendi viam præstare solebat. Quā puer Domini nescienter ascēdēs, atq; ad fastigiū ecclesiæ ascendendo pertingens, nullū, quo ingredi

Adhibetur
scholæ.

Diuinitus
sanatur.

Profigat
dæmones.

ingredi posset, aditum reperit, indeque statim ex altera recti parte descendere coepit. Deus autem, qui delectabatur innocētia cordis eius, viam inter inuia ipsa disponebat gressibus eius. Tunc repente angelico ministerio sublatus, intra ecclesiā, omni ex parte clausam, ipso puero, quid circa se diuinitus ageretur, ignorante, coram altari depositus est. Hi autem, qui prius in domo aegrotanti deseruiebant, ipsum egredientem secuti sunt, contemplantesque rei euentum, fidele testimonium diuino miraculo perhibuerunt. Puer verò, cum manē ante altare leui sopore quiescens inuentus, & quasi modo illuc venisset, qui serò morti proximus habebatur, interrogatus fuisset, hoc se nescire pia simplicitate professus est. Omnes ergo, qui tunc temporis rem audire, mirati sunt, & Deum, vt gratiam suam multiplicaret in puero, deuoto affectu deprecati sunt.

Cap. 3. Iam adoleſcētia decus Dunstanus in duerat, & ipse humilis atque submissus omnibus erat. Nam cum illum omnes honorare, illi suum obsequium exhibere satagerent, & affabilitatem sibi ab illo exhibitam magnæ estimarēt, ille econtrā nihil in se dignum honore, nihil alicuius dignum obsequio iudicabat: Immò quicquid affabilitatis seu commodi quiuus exhibebat, gratiæ exhibentis, non suis meritis, ascribebat. Promptus itaque erat ad ministrandum omnibus, & ipse ad suscipiendum aliorum ministerium tardus. Inter hæc rogatur à suis, quatenus in sortem Domini transeat, & in quibus seruiat Christo, sacros ordines suscipiat. Annuit ipse petentibus, atque vt liberius oratorium frequentare, luminaria accendere, manibus sacerdotum ac Leuitarum aquam fundere, vinum & aquā in Eucharistiam corporis Christi subministrare, legere atque cantare in officio diei ac noctis posset, minores gradus suscepit. Videres igitur illum omnia mundi oblectamenta calcare, ludicra iuuenum fugere, maiorū colloquijs delectari, in fouendis pauperibus assiduū esse, & ad quæque pietatis opera sollicitus inuigilare. Si autem aliquando, vt fit, à coætaneis suis ad mundi vanitates inuitabatur, obtendebat potius necessariò oportere se illis & illis ecclesiasticis ministerijs curam adhibere, & ea, quæ in seruitio Dei legenda erant vel canenda, prauideri. Sic seruus Dei se & à mundi contagijs purū custodiebat, & propolita rationabili occasione, nulli scandalum, nulli, in qua Deum quis offenderet, aliquā causam suggererebat. Summum itaque studium in oratione, in sacra meditatione, in diuinorum librorum lectione habebat: in ijs semper Deo adherere, Deum in mente habere, quid voluntati Dei potissimum placeret, edificare gestiens. Vnde factum est, vt & quæ Dei sunt inuestigaret, & eius iugi consideratione fretus, cuncta peccati inquinamenta deuicaret. Proximus ergo ac familiaris Deo effectus, omnibus in ipso piè uiuentibus charus factus est & acceptus.

Cap. 4. Audita inter hæc fama venerabilis Athelmi Cantuariensis Archiepiscopi, fratris scilicet patris sui, eum audire atque cum eo habitare disposuit. Videns enim lasciuias seculi, & iter adolescentis, viam vitæ retinere volentis, valdè lubricum, & laqueis vndique plenum, illudque Apostoli meditās: *Qui stat, videat ne cadat: timebat, ne si loco, quem lasciujs & voluptuosis delicijs affluere in circuitu suo, & hoc inter nos suos videbat, non cederet, à statu rectitudinis, aliquo euentu deceptus, miserando casu decideret.* Hac ergo intentione ductus, accepta à parentibus suis licentia, præfatum antistitem adiit, & quò vitæ suæ qualitas ad modum cōuersationis eius iugiter informaretur, sedulus ei adhæsit. Verum cum elapso aliquanto tempore pontifex in moribus adolescentis omnia, quæ verè religioni cōgruerent, perciperet, & ex dono gratiæ Dei, qua fuerat adspiratus, Deū multa suæ maiestatis opera per eum in futuro facturū prauideret, ipsum ad solatium regis Ethelstani secum duxit, & ei magno affectu fouēdum, nec non à cunctis aduersis suo nutu protegendum, pio studio commendauit. Quem ipse benigna mente suscipiens, iuuenem dulciter amplexus est, & multo sinceri affectus amore, percoluit. Dunstanus itaque licet in palatio regis terreni conuersaretur, ac pro sua industria & ad omnes affabilitate charus haberetur, nunquam tamen religionem, quam à puero conceperat, quemlibet defectum in suis actibus pati sinebat: sed quo labilius inter vitiorum fomēta gradiebatur, eo firmius, ne ab ipsis aliquo modo deijceretur, præcauebat. Sciens quoque ociositatem inimicam animæ esse, nunc istis, nunc illis operibus intendebat, & diuersitate eorum, subrepens fastidium sibi tollebat. Peritia nanque scribendi, pingendi, quicquid vellet, in cera, ligno vel osse sculpendi, & ex auro, argento, ferro vel ære fabricandi ita claruit, vt à multis quam maxime admirationi haberetur. Super hæc instrumentis musici generis, quorum scientia non

Vide mirā rem.

Humilitas egregij adolescentis.

Minores ordines accipit.

Declinat mundi vanitates.

Exercitia eius.

Cap. 4.

1. Cor. 10.

Cōfert se ad Archiepiscopū Cantuariensem.

In anulā regis Angliæ adducitur, & illic religiosè versatur.

non mediocriter fultus erat, non tantum se, sed & multorum animos à turbulentis mundi negocijs sapè demulcere, & in meditationem celestis harmoniæ, tam per suauitatem verborum, quàm modò materna, modò alia lingua musicis modulis interferebat, quàm & per concordem concentum, quem per eos exprimebat, concitare solebat. Propter hæc igitur à multis frequentabatur, & ab eo multa fieri petebantur. Ille autem, quoniam erat ad omnes charitate diffusus, nulli negabat, quod vellet ab alio sibi concedi.

Vt sit vsus musicis instrumentis.

Hæc inter opera sua rogatur à quadam matrona, religiosa quidem & studium habente placendi Deo, domum suam venire, & orarium sibi, quod ad ornatum & ministerium Ecclesiæ inaurare volebat, artificiosa, quàm in auri opere imitaretur, arte præpingere. Iam Dunstanus in manibus opus habebat, & cithara eius, quàm ad domum vendens, secum fortè detulerat, parietis affixa, iuxta pendebat. Cœpit ergo ipsa cithara nullius hominis tactu pulsata, per se antiphonam istâ distinctis vocibus resonare: Gaudent in cælis animæ sanctorum, qui Christi vestigia sunt secuti: & quia pro eius amore sanguinem suum fuderunt, ideò cum Christo gaudebunt in æternum. Ad hæc admiratio non parua comprehendit omnes, qui in domo consistebant. Singuli ergo deslexis oculis ab opere iuuenis, quò prius intenderant, vultus & aures ad citharam erigebat: & alij quidem simplicem vocem chordarum aure captabant: Dunstanus verò, quid sonus depromeret, quid ve moneret, solus intelligebat. Intelligebat enim, in eo, quod citharizabatur, quia si cum Christo vellet in æternum gaudere, non formidaret, si necessitas vrgeret, pro eo sanguinem fundere: nec anima eius gaudium in cælis adipisceretur, si Christi vestigia non sequeretur. Itaque citharæ dum istum, verè angelico modulamine administratum, ita accepit, quasi ex sensibili præsentia Dei doceretur, quid sibi deinceps foret agendum.

Nota miri quiddam.

His ita se habentibus, ij qui primò virum valdè se diligere demonstrabant, & ei quasi fidelem societatem in cunctis conferuabant, nunc proeuctibus eius inuidere, & eum sinistris artibus uti, ac mansuetum ad omnes habitum eius, hypocrisis & quorumque simplicium deceptioni magis, quàm alicui religioni inferuire, conuiciari cœperunt. Ad cuius calumniæ firmamentum id, quod in cithara factum fuit, velut quoddam argumentum inducunt: adstruentes in huiusmodi instrumento nil tam insolitum fieri potuisse, nisi constaret aliquo diabolico carmine illic per eum, cuius erat, antea tactum fuisse. Quid plura? Crescit iste nequissimus rumor, & indies fit seipso deterior. Spargitur per aulicos, & perducitur vsque ad principis aures. Rex ergo & multi ex primoribus, qui hominem paulò antè magni pendebant, vultus suos, utpotè ab illo, qui iam ipsis despectui esset, auertebant. Quod Dunstanus aduertens, & ne in peius proficerent, nihil metuens, malignorum hominum iracundiæ cessit, & ad cognatum suum Elphegum Vuentanum episcopum, cognomine Caluum, profecturus, curia regali decessit. Quod præfata malitiæ commentatores agnoscetes, viam obseruant, eumque cum focis comprehendentes, equo deiciunt, iniurijs multis afficiunt, & acriter flagellatum ac vincitum, in horrido cœno præcipitatum relinquunt. Ne autem penitus ab eis periretur, per gratiam Dei, quæ illum suis in posterum reseruauit, quædam ingens molossorum multitudo obstitit, quæ ex insperato in eos horridis latratibus irruens, adolefcentem defendit. Quod ille percipiens, prauorum hominum miseratus errorem, canes eis factos humaniores gemens, erubuit. Veruntamen Deo super ineffabili gratia ex intimo corde gratias agens, sensu ipso percepit, in se cantum citharæ non nihil sibi significasse. Interea vicini, prædicto molossorum latratu audito, perterriti accurerunt, quid acciderit discere gestientes. Et agnoscetes quod factum est, illos nequam homines, iam fuga dilapsos, detestati sunt, & Dunstanum de cœno educentes, fouendum ad sua perducunt.

Cap. 6. Patitur obrectatores.

Rex se ab eo auertit.

Ab æmulis multa patitur.

Canes eum tuentur.

Profectus dehinc, venit ad memoratum episcopum, & aliquanto tēpore degit apud ipsum. Erat autē episcopus idem magnæ in Christo religionis, & apud omnes id locorum conuerfantis magni nominis. Egit igitur industria, qua vigeat, ut Dunstanus monachus fieret. Proposuit ei inter alia, monachi vitam, viam esse perfectionis, de qua Dominus illi, qui se omnia legis mandata dixit seruasse: Vnum, ait, tibi deest. Si vis perfectus esse, vade, vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & veni, sequere me. Et adiecit: Ite fili, si vis, ut ea, quæ in te iam magni boni spem præstant, perfectionis culmen attingant, necesse habes omnia, quæ in seculo possides, relinquere, & Christi vestigia nudus sequi. Ad hæc ille quædam, quæ sibi rationis videbantur, cum obijceret, nec subito assensu his, quæ dicebantur, animum submittere vellet, tamen non parum in ipso verba

Cap. 7.

Monachi vita, via perfectionis.

Matth. 19.

Pontificis operata sunt. De nuptijs quippe, quas se facturū certō sibi ipsi antē promiserat, iam utrūm eas faceret, an non, dubius fluctuabat. In qua dubietate constitutum, nutu Dei, valida febris inuasit, & in tantū corpus eius attenuauit, vt nihil minū, quā de ducenda vxore cogitaret. Cū iam aliquantū sopito languore, verba Pontificis, & duritiā sui cordis, in se reuersus, ad mentem reduceret, suspirans grauius erubuit, quōd potentior in eo fuit tertianæ febris igniculus ad extinguendam carnis suæ concupiscentiam, quā ille ignis, quem, vt in fidelium cordibus vehemēter arderet, Dominus venit mittere in terram. Versa igitur vice, ardorem ignis diuini in se succēdens, carnalibus illecebris funditū renunciauit, seq; perpetuō virginem perfecturum, diuinitatis confusus auxilio, vouit. Mittens itaque, Episcopum fecit ad se venire, & apud eum pœnitentiā egit, quōd illi viam perfectionis suadenti, non statim obtemperārit, quōd habitum religionis monasticæ ad verbum eius nō susceperit. Quibus antistes auditis, gaudio gauisus est magno, & de conuersione iuuenis immentis gratas persoluit largitori omnis boni Deo. Dunstanus ergo monachus sine dilatione factus est, & deinde legitimo tempore per canonicas sacrorum ordinum successiones, etiam ad sacerdotij gradum ab eodem Episcopo prouectus.

Luca 12.

Votum perpetuæ virginis Deo nuncupat.

Fit Monachus.

Cap. 8.

In arctissima degit cellula.

Post aliquantos nouæ conuersionis suæ dies Glasconiam Dunstanus perrexit, & ibi iuxta Ecclesiam sanctæ Dei genitricis & virginis Mariæ, in qua lumen, vt supra meminimus, cælitus emicuit, sibi domunculam ad eō paruulam fecit, vt mirum habeat, qui eam nouerunt, qualiter ibi uiuus homo degere potuerit. Ipsemet enim eam mensuratum, & nihil ultra quatuor pedes in longitudine, nec plus, quā duos ac semis habet in latitudine. Altitudo autem staturam hominis concipit. In medio ostij, fenestra est, illic ergo conuersari, orare, psallere, nonnulla, quæ loci angustia patiebatur, manibus operari, & vni Deo vt placeret per omnia & in omnibus, operam dare visus est. Quibus eius exercitijs antiquus humani generis aduersarius inuidēs, sicut eum à curia regis nuper expulit, ita qualiter à loco isto expelleret, malignus sollicitus fuit. Quadam igitur vice, cū vir ipse iam die adesperascente fabrili intenderet operi, adstitit fenestra ipsius dæmon vnus, humana effigie testus, rogans sibi nescio quid operis ab homine fieri. At ille pietatis affectu ex more permotus, intermissis his, quæ faciebat, parabat se ad satisfaciendum postulanti. Interim is, qui venerat, formam ac verba mutare, vt nunc senis, nunc pueri, nunc lasciuæ puellæ, æstimares te vultus cum voce videre. Quod Dunstanus audiens, protinus quis esset cognouit: & sedēs, morus eius patienter se ferre simulauit. Sumptis interea tenaculis, quibus calida ferra tenere solebat, fortiter ea igniuit, & candentia de fornace subito proferens, monstrum per nasum arripuit, & strictissimè tenuit. Videres itaq; pulchrum certamen inter amicum Dei & inimicum. Ille ardorem sentiens, ac detectis insidijs, superbiam suam deiectam non ferens, totis nisibus conabatur euadere: Ille illum retinens, & intrō viriliter trahens, labatur quōd in nomine Christi poterat de inimico eius triumphare. Tandem cū dedecore à viro abiectus, fugit, & per plateam currens, querula voce clamitabat, dicens: Væ, quid ille caluus fecit? Væ, quid ille caluus diabolus fecit? En me miserum, misericordix opus ab eo petentem, miserè afflixit, & nil mali de eo merentem, ille malignitatis suæ longo cruciatu combussit. Has voces multi audientes, & eas manè viro referentes, sciscitati sunt, quidnam hoc esse potuerit? Quibus ille: Dæmonum, ait, insidiæ sunt, qui suis fallacijs nos volunt inquietare, si possint. Sed si in seruitio Christi stabiles fuerimus, leuiter eos illius adiutorio deuincemus, & confusi fugient à nobis. Hęc dixit, & securus postmodū in sua domuncula habitauit. Nec enim in ipso loco vnquā amplius eum inimicus aggredi ausus est, in quo talem belli apparatus in primo congressu sortitus est. Ex eo igitur tempore, cum munditia cordis, tanta claruit in Dunstano pudicitia corporis, vt omnes, qui vitam illius nouerunt, similem angelo iudicarent. Vnde complures vtriusq; sexūs homines, tam diuites, quā non omni ex parte locupletes, ad eum properare, eum de salute consulere, ab eo de via vitæ festinabant inforari. Ipse autem singulis, prout quisque opus habebat, sua verba disperciens, quenque ad voluntatem Dei instituebat.

Egregiè tractat dæmonem, ipsi ille iudice volentem.

Dæmones vt facile vincantur.

Insignis eius pudicitia.

Cap. 9.

Cū hæc fiunt, venit ad eum mulier quædam Elsgina nomine, quæ ab ineunte ætate grata fuit & accepta regibus Angliæ, tum quia bonis moribus & castis actibus erat prædita, tum quia filios eorum educando & nutriendo, gnara fuit atque sollicita. Hęc ergo, audito Dunstano, habitationem sibi prope oratorium sanctæ Mariæ instituit, vbi ad eam Dunstanus venire, eam de prouectu bonorum operum, de spe retributionis futuræ, de gaudio regni cælestis imbuere posset. Et factum est: quicquid ei Dunsta-

Dunstanus dixit, ita opere implere sollicita fuit, ac si ab ore Dei corporeis auribus id acciperet. Quapropter diebus ac noctibus Ecclesiam frequentare, orationibus insistere, egenis de facultatibus suis, quibus affluebat, largiter ministrare, & prorsus ijs, quæ Deo placere posse sperabat, sedula studebat operam dare. Circa venerationem verò beate Matris Dei, quæ deuota extiterit, ex eo aliquantum aduertiri posse putamus, quòd ipsa nonnullos clericos in templo eius fecit: quibus, ut die noctuq; seruitio ipsius liberè inuigilarent, omnia, quorum opus habebant, abundanter subministrabat. Ipsa quoq; pia Domina pro fidei famula sua multa faciebat, quando ab ea quippiam rationi consentaneum postulabat. Verbi gratia: Rex Ethelstanus cum quadam vice Glasconiam venisset, diuertit propter loci religionem ad præfatam sanctæ Mariæ ecclesiam. Quod illa sciens, rogat eum, quatenus dignetur in domum suam diuertere, & aliquantulum quieti indulgere, ac modicum cibi potusque in vera charitate suscipere. Concedit rex, licet inuitus, nolens scilicet eam, quam & sibi ex antiquo familiaris rem habebat, & nunc deuotam Deo nouerat, cõtradicens in aliquo offendere. Lecta igitur non parum effecta, se ad regium ministerium totam impendit: & præuidens ea, quæ tali negotio conuenire sciebat, nihil eorum, quæ volebat, minus esse aduertit, illo duntaxat potu excepto, qui medo vocatur, quo Angli quam maximè uti solebant. Verens ergo, ne huius inopia aliorum copiam obnubilaret, oratorium piæ Mariæ, ipsius suffragium de re postulatura, ingreditur. Et solo prostrata, orat eam, quatenus sua prece à Deo obtineat, ut memorato liquori, unde parum habebat, diuinæ sue benedictionis augmentum infundat. Mira res: Rex, magna suorum multitudine septus, ad prandium sedet, & prandentibus de præfato potu copiosè hincinde defertur, semperq; vasculum, unde hauriebatur, solito plenum inuenitur. Factumq; est, ut rege à loco discedente, in vasculo minimè appareret, quòd inde quicquam sumptum fuisset. Hæc idcirco hic inferuimus, ut quantum verba viri Dei consiliaq; profecerint, huius exemplo intelligamus.

Elfgina religiosa femina optimè ab eo instituitur.

† quibus

Beatissima mater Dei auget potum ad preces religiose matronæ.

Cap. 10.

Igitur cum ipsius suæ famulæ merita Deus vellet æterna quiete remunerari, paterno eam verberare percussit, volens scilicet illam, hoc ordine ab omni peccati macula castigatam, numero filiarum cælestis Hierusalem celerius aggregare. Quam ubi Dunstanus ægrotare cognouit, venit ad eam, ac de salute animæ eius, de gloria vite æternæ, de pœnis gehennæ & harum infinito sine ipsi locutus, illam ad sectanda vestigia Christi, nuncio remisso huic seculo & rebus seculi, exhortatus est. Ad quæ illa: Cuius, quæ mei iuris sunt, Christo relinquo, atque ut ea distribuas, secundum quod illi melius placere cognoueris, tibi impo. Nec enim in hac vita aliquè æquè charum habeo, nec alicui, sicut tibi, per omnia credo. His ille auditis, omnia ferè, quæ in mobilibus ipsa habebat, pauperibus sine mora distribuere cœpit, alijs interim ad ecclesiarum consolationem pro temporum qualitate seruatis. Iam dies in vesperam declinabat, & Dunstanus, ne à nocte extra cellulam deprahenderetur, illuc properabat. Ibat itaq; vespertinum officium pfallens, & cum ante fores ecclesiæ perueniret, nec eam intrare, quia clausa erat, valeret, substitit, volens pro foribus perficere horam, quam inceperat. Tunc subito ex dulcedine psalmodiæ, uti plerunque accidere solet, mente compunctus, oculos ad cælum subleuat, & conspicit inde columbam miræ candoris præpeti volatu descendere: quæ aëra scintillantibus radijs fulgore diuerberans, domum morientis matronæ, ipso considerante, subintrat. Illic reflexo gressu, concitus redit, & ante cubiculi introitum stans, totum habitaculum incredibili videt affectum nitore, eamq; interius audit cum quodam de iucunditate patriæ cælestis sermonem conferentem, & eidem innumeras gratias persoluentem.

Cap. 11.

Cuius rei sine patienter expectato, tandem ingreditur, & præter eam neminem inueniens, quis fuerit: interrogat, cum quo loquebatur. Ille idem, ait, qui tibi ante fores ecclesiæ pfallenti, priusquam ad me venires, apparuit: ille, inquam, me visitare dignatus est, & suæ mihi consolationis gratiam prærogare. Quapropter dico tibi amicorum charissime, ne tu, vel aliorum quis de meo discessu doleat: quia non pœna infernalis, sed gloria me suscipiet regni cælestis. Tantum precor, ut cras manè ad me venias, & mihi cum sacramento sacræ inunctionis, viaticum Dominici corporis tradas. Annuit ille, & diluculo reuersurus, tristis simul & lætus in suam domunculam abiit. Humanitatis namque affectu contristabatur, quia tanto solatio destituebatur, ad præsens: sed altera consideratione magnam in corde lætitiā concipiebat, propterea quòd ipsam, cui æternam salutem vnicè concupiscebat, eandem salutem apprehensuram iam iamq; videbat. Manè igitur iuxta conditum reuersus est, & ipsa sacramentorum,

Pia matrona, certa de beatitudine, petit extremam vñtionem & Eucharistiā

torum, quæ desiderauerat, pro ritu Ecclesiæ compos effecta, beatum finem adepta est, & in sæpè dicto oratorio decenter sepulta. Post hæc Dunstanus, non solum de possessionibus, quas, ut diximus, ab ipsa matrona commendatas susceperat, sed & de illis, quas sui parentes, de hac vita ad Christum migrantes, ei, quem vnicum genuere, dimiserant, sollicitus tractabat apud se, quemadmodum Christi membra commodius possent sustentare. Et his quidem, qui Deo sub patrocinio beatæ Mariæ in eius Ecclesiâ seruebant, vel seruituri erant, propinquiores terras perpetuo iure possidendas donauit: remotiores verò ad opus quinque ecclesiarum, quas construere disposuerat, iuxta locorum positionem dandas reseruauit. Quæ nimirum Ecclesiæ postmodum institutæ, ac subsequenti tempore in tantum sunt mobilibus ac immobilibus rebus, illius instantia, aucta, ut in singulis multiplex monachorum coetus, ad nutum patris Dunstani, sub regularis vitæ custodia militaret.

Quinq; monasteria, Dunstani opera, constructa & data.

Cap. 12.

S. Dunstanus videt in caelo parentes suos. Philip. 3.

Exinde vir Domini infatigabili desiderio ad supernam patriam mentis obtutum dirigere, & ciuibus eius, quibus conuersatione necdum poterat, iugi meditatione satagebat interesse. Vnde contigit, ut quadam die in contemplationis positus dulcedine, subitò raperetur super se, & patris ac matris suæ animas inter choros angelorum conspiceret in cælorum regno gaudere. De qua visione valde gauisus, immensas Deo omnipotenti gratias egit: & deindè, iuxta Apostolum, quæ retrò erant, obliuiscens in ea, quæ antè sunt, quotidie sese extendit. Inde quoque semper animo secum voluebat, se videlicet parentum suorum legitimum filium nullatenus esse, si minus illis voluntati Domini obsequendo, propter suam desidiâ perderet hereditatem, quam eos viderat in terra viuentium acquisisse. Hac meditatione quadam nocte illi vehementissimè occupato, apparuit iuuenis quidam vultu splendidus, amictu decorus, quem ipse adolescens adolefcentem olim nouerat, & sancto sancti amoris seruore multum dilexerat. In quem oculos Dunstanus defigens, paulisper expauit, ex antiqua scilicet notitia, quis esset, aduertens, sed iam dudum huic vitæ exemptum reminiscens. Tunc ille hominè, ne timeret, hortatus, & ipse ab eo de vita, in qua erat tunc, familiari alloquio rogatus, coepit ei de gaudijs regni Dei multa disserere, ac demùm ea, quæ illi erant euentura, prædicere. Ait ergo, cum multas malignorum hominum aduersitates & insidias dæmonum plurimas perpassurum, ad summos Ecclesiæ gradus promouendum, multas populorum multitudines sua prædicatione & exemplo Christo Domino acquiriturum, cum quibus sciret se post hanc vitam perennem gloriam adepturum. Quibus dictis, virum foras in atrium ecclesiæ ducit, eiq; locum quendam catenus incontaminatum ostendens, dicit: Ut de his, quæ audisti, omninò certus existas, hoc in loco ante triduum presbyter vnus sepelietur, qui nondum aliqua corporis infirmitate tenetur. Dixerat, & ab oculis eius euauit. Manè factò, clericos ad locum Dunstanus ducit, & eis quid de presbytero, inibi sepeliendo audierit, edicit. Eadem die venit ad eosdem clericos presbyter, qui dominæ, cuius actus paulò antè paucis terigimus, in seruitio Dei assiduus esse solebat, conuentionem cum eis faciens, quatenus eum in prædicto loco, cū defunctus esset, tumularent. Illis verò acquiescentibus, sanus & alacer domum reuersus, statim est infirmatus, ac sequenti die defunctus, iuxta verbum serui Dei, in præsignato loco sepultus est. Omnes ergo, qui rem gestam audierunt, mirati sunt, & opera Dei mira in Dunstano prædicauerunt.

Prædicatur ei à quodam defuncto ipsi curatione.

Cap. 13.

1. Pet. 2.

S. Dunstanus regi Edmundo egrognum se exhibet adiutorem.

Sublato de hac vita rege Ethelstano, successit ei in regnum Edmundus frater eius. Hic post aliquot consecrationis suæ dies, missis nuncijs, rogat Dunstanum venire ad se. Sciens quippe, quæ ratione, quæ prudentia, quæ omnis probi consilij gratia præditus fuerit, magno opere desiderabat illum sibi proximum esse, cuius industria fultus, tam se, quam regnum sibi commissum sub equitatis virga facilius gubernaret. Dunstanus itaque regi quasi præcellenti, secundum Apostoli præceptum, obediendum esse perpensens, regem adiit, & salua in omnibus reuerentia ordinis sui, eius imperio se subiecit. Ipse suo consilio regni negocia disponebat, ipse lites & contentiones, si quando oriebantur, destruebat, ipse pacem & concordiam inter omnes nutrebat. Nullus in qualibet causa vnquam de iniuria sibi illata conquestus est, nisi ad comprobandam iudicij sententiam Dunstanus mediator aut arbiter sederet. Rex ipse & Principes quique, ita ei submissi erant, ut contra id, quod ipse iuberet, ordinaret, nemo quicquam faceret. Magnus itaque habebatur à cunctis. Hæc omnium bonorū inuidus hostis attendens, & quoniam modo ea turbaret, sua arte perquirens, inuenit quosdam, quorum corda bene nouerat virum non syncerè diligere, sed ei specietenus obsequij sui amorem prætere. Hos ad dissipandum bona, quæ non amabat, ardentè contrarium inflamat, ac pri-

mò clam, postea palam in detractiōem eius illorum ora relaxat. Quid dicam? In tantam discordiam profecerunt verba malignantium, vt. subuersa omni pace, Dunstanus non solum pristino honore priuaretur, sed & curia depelleretur.

Opera obtricatorū à regis aula pellitur. Cap. 14.

Quo facto, die tertia rex in syluam venatum iuit. Sylua autem ipsa montē magnæ altitudinis occupat: Qui mons in summitate suâ interruptus, ingens præcipitiū & horridam ab Ælium spectantibus offert. Cum ergo fugitantem ceruum hac illacq; rex insequeretur, ceruus ad præruptum montis hiatum perueniens, introrsum ruit, ac in partes discissus interit. Insecutantes canes par ruina inuoluit. Equus, quem rex sedebat, ruptis habenis effrenis effectus, obstinato cursu regem post bestiam portans, ad vltimam fortem regi præceps patens barathrum intentat. Ille trepidat & angustiatur. Occurrit interim animo eius iniuria Dunstano illata. Ingemit, & se quamcitissimè illam multiplici emendatione correcturum (solum modo imminētē sibi mortem, eius meritis, ad horā Deus auertat) Deo celeri mentis sponione promittit. Cuius cordis præparationem auris Dei euestigiō audiens, illius misertus est. Equus nanq; ilicō substitit, & regem à periculo mortis liberatum, valdè gratiosum Deo reddit. Inde ad hospitium Rex reuersus, adunatis Principibus suis rei, quæ acciderat, ordinem pandit, & Dunstanum cum honore & reuerentia adduci præcepit: actaq; coram eo pœnitentia pro iniurijs, quas ei intulerat, veniam ab eo cum humilitate postulat. Qua potius, fidū se amicū viro deinceps omni tempore futurum, nec vltius cuiusquā maledicis verbis de eo crediturum pollicitus est. At vt maledicorum ora inter eos perpetim obstruerentur, scirentque omnes, quo vinculo, qua stabilitate amicitia eorū copularetur, ei locū, in quo natus fuerat atque nutritus, perpetuo iure possidendū, dedit eo pacto, vt quod arbitrij eius tenor magis eligeret, inde potissimū ordinaret. Et si (inquit) tibi placuerit illic tuæ professionis viros multiplicare, tanta eis regia liberalitate per misericordiā do mini tribuam, vt multitudinē eorū semper superabundet multitudo meorum donorum. Pro quibus Deo & regi Dunstanus gratias agens, & Glasconiam in dominium suum accipiens, secundum exemplar parentibus suis sibiq; ostensum, vt prædiximus, in augmentum maioris Ecclesiæ fundamenta iacere, claustra & officinas construere, & quæq; poterant esse monachis, domino Christo seruientibus, accommoda, inibi cooperari edificare. Post quæ, plurimis fratribus sibi sociatis, loci ipsius Abbas effectus est. Creuit itaq; monasterium ipsum intrā & extrā, tā in sancta & monachali religione, quā & in multimoda terrenarum rerum possessione. Et quidam de possessione terrenarum rerum vsq; hodiè scitur, quòd ita sit: de religione verò ex eo probatur, quòd ita fuerit, quoniā inde ad Episcopatus, ad Abbatias, ad quæq; officia Ecclesiastica personæ eligebantur, accipiebantur, & ad eruditionē aliarum Ecclesiarū constituebantur. Factumq; est, vt sicut, quod supra diximus, ex cereo matris Dunstani totus Ecclesiæ cōuentus lumen amissum recuperauit: ita ex hoc loco ipsius Dunstani doctrina instituto, omnes ecclesias Angliæ constet verā religionis lumen sumpsisse.

Extruit monasterium Glasconie Dunstanus, eiusq; Abbas fit.

Inter hæc vita & conuersatio Dunstani magnum contra se generabat odium diaboli. Qui gemens nequaquam inconuulsa mansisse ea, quæ per suæ voluntatis ministros in eum aduersa coniecerat, per seipsum illum aggredi tentat, ratus vel sic eum à bonis, quibus die ac nocte insistebat, deterrendum. Quadam itaq; nocte, dum solus ex more oraret, in lupi effigiem demutatus, corā eo aperto ore & distectis dentibus ringens, horridus apparuit. In qua forma quoniā virum nec ad punctum quidem ab intentione sua defletere valuit, statim in vulpeculam vertitur: & quòd illum ad se inren dere faceret, varijs anfractibus & iocosis motibus huc illucq; perlabitur. Tunc Dunstanus modicum subridens: Verè, ait, ostendis quod agere soles. locando nanq; blandiris incautis, vt eos deuores, vt tibi metipsum blandiaris. Sed iam discede miser, quoniā Christus, qui leonem & draconem conculcauit, ipse te lupum & vulpeculam per me sua gratia superabit. Sentiens ergo Dunstanus prophetiam amici sui iam ex rerum euentibus partim demonstrari veram esse, semper quasi nouus accederet ad seruitutē Dei, stabat in timore, & præparabat animam suam ad tentationem, iugiter ad exequendam voluntatem Dei operam dans, nec vlla hora, vllòve momento ocio vacans. Vnde conrigit vno dierum, vt intra cellam suam corde & opere intentus, subitò angelos Dei in sublimi congratulando audiret psallentes in hunc modū, atque dicentes: Pax Anglorum ecclesiæ, exorti nunc pueri & Dunstani nostri tempore. Regina siquidem regi Edmundo filium, qui Edgarus appellatus est, eodem tempore peperit, atque hoc ipsum, simul & quòd pacis seculi esset futurus, per angelicas voces atque concertus Dunstano Deus innotescere voluit.

Cap. 15.

Dæmon in lupi forma ei apparuit, itemq; vulpeculæ.

Angolorum canticum audit.

Cap. 16.

Videt animam mo-
nachi in ca-
los cuntem.Dæmon ei
apparet pe-
tulanter ex-
ultans.Cap. 17.
Edmūdus re-
gis cædes.S. Dūstanus
recusat epi-
scopatū.

Cap. 18.

Cant. 5.

Visio S.
Dūstani.

Ioan. 1.

Math. 11.

Per idem ferè tempus seruus Dei Bathoniensem Ecclesiam visitare perrexit. Vbi post refectionem corporis in oratione detentus, leuatis in altum oculis vidit animam cuiusdam iuuenis, quæ ipse à puero Glasconie in sancta conuersatione nutrierat, multis angelorum fultam agminibus, in cælum deferri. Qui pro tanta gloria fratris vltra, quam dici queat, exultans, & immensas corde & ore Deo gratias agens, socijs, quid accidit, manifesta voce exposuit, & diem ac horam transitus eius notari precepit. Illis autem ad hæc obstupescens, & verbis eius non ex toto fidem accommodantibus, uenerunt quidam ad patrem, qui & de fratris obitu & obitus hora sic, quemadmodum dixerat, accidisse testati sunt. Dehinc sanctus à loco digrediens, & ad regem, secum loqui desiderantem, celerius tendens, in medio itinere diabolus sibi obuiam habuit. Qui nimio similis, coram eo ludere, subtilire, & multis modis cepit lætitiæ frena laxare. Quod Dūstanus intuens, & quid tantum dæmonis gaudium portenderet, per spiritum præuidens, insit monstrum tale se cunctis, qui secum erant, visibiliter demonstrare, quale sibi apparebat. Quod & factum est. Requisitus ergo Dūstanus, quid sibi uellet illa lætitiæ hostis lætitiæ regem in proximo respondit moriturum, & regnum non multo post multas tribulationes perpassurum. Quæ sententia veritas facta est, ut ea, quæ post dicentur, declarabunt. Super hæc tamen, quæ vir Dei de petulante inimici gaudio dixit, ut alijs quibusdam visum est, nonnulla eiusdem causa fuit, hoc scilicet, quia sperabat defuncto rege, qui Dūstanum in magna reuerentia semper habebat, alium regem mox surrecturum, qui nec eum reuereretur, nec eius prudentem sanctitatem, qua se & alios innumeros in Dei seruitio constringebat, regali prouidentia tueretur. Sed in hoc ad tempus deceptus est.

Regi namque in palatio, antequam dies septem transirent, occiso, & à venerabili Dūstano Glasconie, sub immensa populi lugentis frequentia honorificè sepulto, successit in regnum Edredus frater eius, vir quidem egregius, & ad exercenda, quæ Dei sunt, seruido mentis affectu subnixus. Hic Dūstanum non minori ceteris regibus amore percipuit: immò ut ei maiora dilectionis signa monstraret, operam dedit. Elphego siquidem Vuentano episcopo, cuius supra meminimus, de hac vita translato, multis eum precibus, ut in episcopatum succederet, postulauit. Cui cum ille nulla ratione acquiescere uellet, rex non modico mœrore suffusus, matrem suam Edginam reginam, reginam dico, omnis bonitatis titulo insignem, de negotio conuenit, atque ut illa Dūstano persuaderet, quod ipse nequiuerat, summo studio deprecatus est. Tunc illa hominem ad se uocatum, & ad prandium suum inuitatum, inter epulas de episcopatu suscipiendo cepit interpellare, & ne collum suum à iugo domini alienaret, multa suasionem insistere. At ille perpendens, quid sibi recondant, qui episcopatum loco proficui & honoris, non officio tenent morum & prædicationis: Obsecro te Domina, inquit, ne tali prece te amplius fatigando, me fatiges. Nam reuera noueris, quia in diebus domini mei, filij tui regis, me pontificali cathedra nemo præsidere uidebit. Dicebat hæc, tum quia sibimetipsi, ne sub tanto onere deficeret, formidabat, tum quia impium fore iudicabat, si se à rege, qui frequenti corporis languore, vexabatur, propter Episcopatum elongaret: maxime, quia totum regnum suum in illius prouidentia & dispositione posuerat.

Et de Pontificatu nunc inter eos quidem res ita remansit, & Elfinus quidam in Pontificatu ipsius ecclesie ilico assumptus est. At Dūstanus, qui ex voce sacri eloquij ueraciter dicere poterat: Ego dormio, & cor meum uigilat: cum sequenti nocte quieti sese dedisset, uidit in somnis se Romam perrexisse, ac in sua ecclesia beatissimum Petrum, in sua quoque sanctissimum Paulum adorasse, ac demum urbe relicta, in patriam reditum accelerasse. Itaque cum montem gaudij attingisset, apparuerunt ei Principes regni Dei, beatissimus uidelicet Apostolorum princeps Petrus & sanctus Paulus atque Andreas, singuli in manibus suis singulos gladios auro inscriptos præferentes, eique pro munere Apostolicæ benedictionis conferentes. Et in gladio quidem beati Petri scriptum erat: In principio erat uerbum, & uerbum erat apud Deum, & Deus erat uerbum. At gladius Pauli, nomen Pauli: gladius Andreæ, nomen Andreæ, continebat. Beatus ergo Andreas in hominem uiuendo intuitu oculos dirigens, modulata uoce ex Euangelio cecinit, dicens: Tollite iugula meum super uos, & discite à me, quia mitis sum, & humilis corde, & inuenietis requiem animabus uestris. A glorioso autem principe Apostolorum, ut manum extenderet, iustus leuam extendit, & in palma leui ictu ab eo uirga percussus, ne ulterius abijceret iugum domini, ipso est signo præmonitus. Ad quem ictum ille expergefactus, fratrem, qui coram eo quiescebat, interrogauit, quis ipsum percussisset? Quo respondente: Nemo iam à quo sit percussus, scire se dixit, sicque, residuum noctis

noctis in seruitio Dei per uigil expendit. Manè narrauit regi, quæ uiderat. At ille non modica admiratione permotus, & quid uisio significaret, magna ex parte per spiritum edoctus, hoc modo respondit: Si, quemadmodum recepi, per gladium nonnunquam intelligitur uerbum Dei, cum tibi beati Apostoli gladios suos cõtulerunt, nimirum uerbum Dei, quod acceperunt, uice sua dispensandum tradiderunt. Et quoniam Episcopos uices Apostolorum ad erogandum uerbum Dei agere scimus, episcopatus honore te sublimandum certissimè scias. Quòd autem in gladio beati Petri, In principio erat uerbum, &c. scriptum accepisti: fixum tene, quia sicut ipsa uerba nobis specialiter innunt filium Dei, ita tu in ipsa ecclesia archiepiscopatu sublimaberis, quæ specialiter Cætuariæ dedicata subsistit in honorem ipsius filij Dei, Domini nostri Iesu Christi. In qua etiam uices eiusdem Apostoli agendas suscipies, & potestatem ligandi atque soluendi, quam ille à Deo suscepit super totum orbem terrarum, tu ab eo accipies super omnes totius Angliæ prouincias & adiacentium insularum.

Rex prudens
ter eã uisio-
nem inter-
pretatur.

Cap. 19.

Edredire.
gis felicem
obitum di-
uinitus co-
gnoscit.

Cap. 20.
Eduini re-
gis infaustum
imperium.

Vide inf.
gne miracu-
lum, & uim
sanctæ Cru-
cis.

Post hæc Dunstanus desiderio uidentis fratres suos, Glasconiam adiit, ibique aliquan-
tos dies inter eos habitauit. Interea rex Edredus lethali morbo correptus, mandans
rogauit sub celeritate Dunstanum uenire ad se. Ille audito nuncio, suæ imbecillitatis,
quam ex inedia atque uigilijs, necnon aliarum uirtutum exercitijs cõtraxerat, oblitus,
protinus ascenso equo, ad ægrotum festinat. Iam ferè medium iter exegerat, & suis comi-
tibus, residuum quod erat uia, explere laborabat. Et ecce subito audiuit uocem de
cælo, quæ dixit: Rex Edredus in pace quiescit. Ad cuius uocis sonitum equus, cui uir
Dei insidebat, sine omni infidentis lesione, ad terram corruens, extinctus est. Stupefa-
cti comites de subitaneo animalis interitu, quidnam hoc esse potuerit, per auidi percõ-
tantur. Quibus Dunstanus & de uoce Angelica, & de regis obitu, quæ latebant, aperuit
ac ut spiritum defuncti, unã creatori omnium Deo commendarent, admonuit. Inde
Iugentis palatij mœnia subiens, regem, quem ante paucos dies purpuratum, & toti An-
gliæ imperitantem reliquerat, modò inuenit cadauer stupidum, iam terræ puluere o-
perendum, & escam uermium mox futurum. His ergo, qui uiuo assistere, uitium suis
solebant ambitibus delinire, se ab exequis defuncti subtrahentibus, ille cum suis exa-
nime corpus suscepit, & decentissimè matri omnium terræ consignauit.

Post hunc Eduinus, filius Edmundi regis, obtinuit regnũ, corpore quidem iuuenis,
sed nulla qua regnum gubernaret, præditus industria mētis. Hic omisso senũ consilio,
satellites sibi & consiliarios de adolescentibus fecit. Ibat ergo secundum desideria cor-
dis sui, & iniqua gerens laudabatur à suis & benedicebatur. Vnde quid mali circumqua-
que succreuerit, quàm infamis fama populorum aures & ora repleuerit, facile est &
me tacete uidere. Ipse namque, possessiones quorunq; diripere, hos & illos ex heredare,
maiores natu, qui nequitijs eius aduerfabantur, proscribere, totumq; regnum, innume-
ris oppressionibus conturbare festinauit. Accessit his malis eius nimis detestabile ma-
lum. Matrem quippe, totius regni Anglici autricem & nobilitatricem, Ecclesiarum
consolatricem, & sustentatricem oppressorum, & inopum, Edginam dico, supra me-
moratam reginam in immensum afflixit, ac vastatis rebus ad eam pertinentibus, ab
eo statu, in quo esse solebat, saeuus & crudelis deiecit. Gemebat Dunstanus in istis, & eo
amplius gemebat, quòd correptionem suam rex non solum non admittebat, sed insu-
per furiosi more, irrationabilibus eam obiectionibus contradicendo deridebat. Quid
ergo circa talem hominem faceret ignorans, ad monasterium suum Glasconiam, cu-
ria relicta, secessit. Ea tempestate structura Ecclesiæ in fabrica tecti perficiebatur. Ad
cuius tecti sustentationem dum trabes una prægrandis multiplicibus funibus in subli-
me raperetur, subito funes distrupi, & trabes deorsum uergens, nonnullis coepit interitum
minitari. Tunc Dunstanum, qui præsens aderat, ingenti strepitu plebs in clamitã, ut ex
tensione dextræ suæ imminenti periculo obuiet, obsecrat. At ille statim signum salu-
tiferæ Crucis ruenti machinæ obiciens, eam sine funibus, & sine omni humano co-
namine in superiora redire, ac in loco, in quem prius cum magno labore trahebatur, cis
iacere coëgit.

Inter huiusmodi opera accidit, ut ipse quadã die officinas monasterij, sociato sibi
vno ex monachis suis, circumiret, & quid in unaquaq; domo, d supplẽdas fratrum necessi-
tates haberetur, diligenti cura prospiceret. Quo facto, iter reflectens, ac iuxta oratori-
um transiens, repente audiuit uocem de cælo clare sonantem, & fratrem, qui cum eo
ibat, ex nomine hoc modo uocantem: Veni Elst, ueni, ueni. Illic Dunstanus rem in-
telligens: Eia frater, ait, audisti, quò uocaris? Præpara ergo te, quatenus conuersatio
ne illa, unde appellaris, quãdo hinc migraueris, digno habearis. Nã pro certo noueris,
quòd

quòd in hac vita nò diù manebis. Quæ viri verba velox fratris obitus, qui citò post ac-
cidit, declarauit esse vera. In ipso itaque loco, in quo vocem de cælo Dunstanus audi-
uit, oratorium in modum turris non multùm porrectæ sublimitatis ædificauit, & il-
lud sub patrocinio beati Iohannis Baptistæ fecit consecrari. Hæc videns omnis boni
inimicus diabolus, ingemuit, nò ob hoc solùm, quòd pro tantis virtutib. virum corà
hominibus magnum haberi, sed quia de die in diem videbat, tam ipsum, quàm & alios
per ipsum, in Dei seruitium exinde promoueri. Licèt ergo iam sæpè ab eo se còsufum
& victum meminisset, cohiberi tamen ab eius infestatione nò potuit. Nam adhuc de
Dunstanus
verberat sci-
pione dia-
bolium.

Psal. 67.
tur inimici eius, & fugiant, qui oderunt eum, à facie eius. Tunc Dunstanus videns ba-
culum suum sic inhonestè contritum, dixit: Si viuunt Dunstanus, scias inimice, huius
modi baculum faciet, vt, si amplius veneris, nequaquam, sicut iste confractus est, pro
sua fragilitate aut imbecillitate confringatur. Fecit itaque sibi alium scipionem cras-
sum & fortem, ac illius summitatem argento circumposito decorauit, quod argentum
in suprema parte suà in modum concauæ spheræ formatum, dentem beati Andree A-
postoli gestat inclusum. Quem dentem Dunstanus inibi posuit, tum vt insuperabile
munimen sibi præstaret, contra incursum malignorum spirituum, tum quia præ cæte-
ris sanctis dulci affectu diligebat eundem Apostolum. Propter quæ sæpissimè illius fa-
miliari fouebatur alloquio, munebatur consilio, & auxilio releuabatur. Sentiens er-
go diabolus suam pugnam, quæ Dunstanum à bonis operibus arcendum putabat, sem-
per sibi ad confusionem, & Dunstano procedere ad gloriam & exaltationem, conti-
nuit se à corporali illius accessu, aliam viam ad conturbandum illum perquirens.

Cap. 22.
Erat in illis diebus mulier quædam ex magna & alta progenie nata, filiam adul-
tam secum habens. Vtrasque, quantum ad corpus spectat, formosa species decorabat:
sed, quod pudicis mentibus non paræ offensionem erat, libidinosus animus & habitus,
qui iuxtà in eis operabantur, eandem speciem valdè decolorabant. Hæ præfata regi
Eduino assiduè adhærebant, suis blanditijs & nutibus illecebrosis pro viribus operam
dantes, quatenus vnam illarum sibi in coniugium copularet. Ad quas ille impudico il-
liciti amoris desiderio feruens, indecenti amplexu nunc hanc, nunc illam, neutrius ad
spectum in hoc erubescens, destringebat. Præterea die quo ipse Eduinus in regem est
consecratus, à loco conuiuij, in quo cū Archiepiscopis, Abbatibus, totiusq; regni prin-
cipib. sedebat, iam pransus exiit, & relictis omnibus, in cameram, vbi præfata scemi-
næ erant, solus secedit, capitiq; corona sublata, se inter illas in medium iecit. Quod op-
timates agnoscentes, oppidò indignati sunt, & rem tractantes inter se, Odonem archi-
episcopum Cantuariensem, qui dignitate cæteris eminebat, vnanimiter hortari coe-
perunt, quatenus viros, qui regem siue volentem, siue nolentem, festinè reducerent,
destinaret. Ad quod agendū cū hi & illi, regi airà metuentes, se excusarēt, tandè super
Dunstanū Abbatē & eius còsanguineū Kinsinū episcopū sententia versata est. Qui ex
precepto summi Pötificis & aliorū omnium ad regem ingressi, eum, vt dixi, in medio il-
larum duarū decubantē repererūt. Tunc Dunstanus primo in ignominiosas mulieres
asperæ increpationis verba vultu & voce contorquens, lascinias earū, sicut verū casti-
tatis amatorē docuit, detestatus est. Deinde regem, vt se tati opprobrij exortē faceret,
monens, ad proceres eum redire, eosq; sua præsentia exhilarare summisq; voce preca-
tus est. Qui animi sui furore, simul & vultus sui robore perfusus, dum se rediturum o-
mninò negaret, Dunstanus manū illius arripuit, & à loco violenter abstractum, impo-
sito capiti eius diademate, ad conuiuium es introduxit. Quod mulieris ignominia
nullatenus æquanimiter ferens, sauis verborum inuentionibus in virum surrexit, & se
eum confusioni perpetuæ tradituram, garrula contestatione deuouit. Et hoc qui-
dem detestabile votum, non tepescente malitia eius, factò exercere sollicita postmo-
dum fuit. Effecit namque apud regem, vt cuncta quæ in monasterio Dunstani habebā-
tur, diripi, ac deustari, & ipsum à regno eliminatum, in exilium pelli iuberet. Qua
tempestate sæuiente, contigit quoddam lachrymabile malum. Quidam enim ex fra-
tribus monasterij, qui virum contra omnes æmulos tueri, & ei vsque ad mortem mo-
re bonorum filiorum, obsequi deberēt, propria nequitia magis, quàm ipsius doctrina
imbuti, se medios ad prouocandum regem contra illum clanculò iniecerē, & quò edi-
tum

Dunstanus
verberat sci-
pione dia-
bolium.

Psal. 67.

Vide quan-
tum tribue-
rit vir tatus
reliquijs sa-
ctorum.

Cap. 22.

Eduin^o rex
taxatur.

Vide sancti
viri zelum.

S. Dunstanus
proscribitur.

cum de expulsiōe eius immobile faceret, quantum poterant, institere.

Dehinc ministris impij principis in direptione rerum Ecclesiasticarum, sicut iussi fuerant, occupatis, & multis exinde graui mœrore consternatis, audita est vox cuiusdam in atrio templi, ex gulfum risum edentis, & more lasciuæ puellæ summo gaudio & exultatione persrepentis. Quæ Dunstanus audiens, & dæmonem esse, qui pro suo dispendio petulantia lætitia iocabatur, aduertens, versus ad illum, dixit: Eia, eia author & amice omnium malorum, modo de exilio meo lætaris, & pro tribulatione plurimorum, vnde me dolere conspicias, iam gratularis. Sed absque dubio fixum habere potes, quia nihil est gaudium, quod nunc habes me recedente, comparatione tristitiæ, quam habiturus es me reuertente. In his verbis dæmon an fugit. At Dunstanus videns suos in direptionem datos, pietate permotus, quæ supra quàm dici queat, fretus erat ad omnes, prout sibi possibile fuit, exilium inire distulit, cogitans ne fortè Deus cor principis aliquo modo tangeret, & à concepto furore mitigaret. Verum ubi eos, qui se hospitio, vel officio aliquo humanitatis cõfonebãt, vidit in immensum affligi, deprecari, proferri, damnari, ratus est melius malignitati hominis cedere, quàm tot innocentes pro suo commodo in debita pœna vexari. Ponens itaque Ecclesiam Angliæ sub tuitione regis omnium CHRISTI, mare petijt, ad ignotam sibi regionem transiturus, nauem conscendit, ductuque diuino, prosperrimo cursu in Flandriam venit. Igitur adhuc mulieris ira, in immanem vesaniam instinctu dæmonis acta, missis nuncijs, ubi Dunstanus esset, perquiri fecit: & si comprehendi valeret, sine vlllo respectu misericordiæ oculos ei erui præcepit. Sed Deus, qui sua sapientia & bonitate priuari nequit, prius seruum suum per marinos fluctus placido lapsu euexit, quàm ministri crudelitate, ad portum maris eum insequendo pertingere possent. Cum itaque Dunstanus in Flandriam venisset, & principis terræ notitia potitus fuisset, magni habitus est, & ab eo valde dilectus. Quem quoniam virtutis virum esse, mundi que contemptum funditus habere cognouit, Gandau cum vt conuersaretur rogauit, ut potè loco, qui præcipua religione in omni sua ditione eo tempore præditus esset. Venit ergo Dunstanus ad locum, ibique in omni sanctitate degens, omnibus est charus factus, & admirabilis. Exilium itaque in patriam sibi versum est. Tamen in hoc, animo sæpè deficiebat, quod corpore remotus esset ab eis, quos in hac vita chariores habebat. In quo defectu constitutum, dilectus dilector eius B. Andreas Apostolus crebra visitatione cõsolabatur, nec eum aliquo incommodo vltrà, quàm facillè ferre posset, grauari patiebatur.

Cap. 23.

Compefit
demonis pe-
tulantiam.Abiit in Flā-
driam.Vide seui-
tiam dete-
stabilis for-
minæ.Gandau de-
git vir fan-
ctus.

Cap. 24.

Visio eius:

Abiit in
Flandriam
in oratorio
percellit
liberit

Cap. 25.

Eccetibivl-
tio diuina
in regem &
scortum im-
purum.

Præterea accidit, ut ipse Dunstanus quadam vice in oratione prostratus, ingenti cordis contritione suos, quos in Anglia reliquerat, filios Deo commendaret. Et ecce dum orationis prolixitas tenditur, mœrore grauatus, somno opprimitur. Visum ergo illi est, se Glasconiæ in oratorio cum fratribus, vespertinam horam pfallentibus, pro consuetudine stare. Qui fratres cum dicto euangelici cantico, antiphonam (Quare detraxisti sermonibus veritatis) subiunxissent, & eam vsque ad id, quod dicitur (Quæ cogitasti, explete) percantassent, conticuerunt, nec vlllo modo ipsa vltima verba dicendo, eam finire potuerunt. Quibus dum Dunstanus vultu, voce, signis insisteret, ut par uerbum, quod de Antiphona restabat, perficerent, & ipsi econtrà muta voce confusi staret, audita est vox de transuerso in sublimibus, ita dicens: Nequaquam, nequaquam fiet hoc, ut quæ cogitauerunt, opere expleant. Neque enim vnquam se à tua potestate Dunstane euellent, aut te ab istius cœnobij prælatione deponent. Ad hæc Dunstanus euigilans, intellexit visionem: & quia nonnullos, quos verbis vitæ imbuerat, & de quibus nil mali se meruisse sciebat, in suo damno stetitisse aduertit, grauius ingemuit, & eis Deum pro pitium fore supplici prece orauit.

Post hæc miseratus est pius & omnipotens Deus gentis Anglorum, ac ut illis ad perpetuam consolationem patrem suum Dunstanum redderet, tali consilio, dictante aquitatis, ac misericordiæ suæ censura, usus est. Excitauit quosque potentes à terminis magni fluminis Humbre, vsque ad terminos fluminis Thamisi, contra impietatem regis Eduini, & eum, quia talem se fecerat, qualem, ut diximus, regem neuriquam esse decebat, vnanimiter persequi, aut vita aut regno priuare moliti sunt. Et ipsum qui eadem vltra Thamisi fugauerunt: nefandam verò meretricem eius iuxta ciuitatem Glauuorniensem mala morte, quod breui & summam dictum accipiat, perdidit. Quibus patris, Edgarum fratrem illius super totam terram à prædicto Humbre fluuijo, vsque ad flumen Thamisi regem fecerunt. Regnum itaque, quod prius erat vnum, in duo diuisum est, Thamisia suo illud aluo determinante, vnde frequenter lites

lites, seditiones nonnulla, varij conflictus hominum suborti, totam terram grauissimis tribulationibus concusserunt. Ex quibus omnibus patuit, verum esse, quod supra diximus per lasciuum diaboli gaudium Dunstanum intellexisse. Veruntamen Edgarius de die in diem erat in melius proficiens, & Eduinus econtra in deterius quotidie deficiens. Erat enim Edgarius ipse strenuus & prudens, ac mandatis Dei intimo corde adherens, propter mala, quae in Anglia per fratrem suum emerferant, non modico moerore tabescebat, eaq; modis, quibus poterat, restringere gestiebat. Hic itaq; percepta regali dignitate, prauos quosq; & qui alios iniqua dominatione solebat opprimere, potestate, qua gloriabatur, cepit priuare, atq; illos, qui suis reb. iniuste spoliati fuerant, fecit amissa recuperare. Omnibus ergo ecclesijs Angliae, quae in regno illius erant, pax & concordia orta est, & iuxta quod vox diuina, sicut supra meminimus, hoc rege nato praenunciavit, donec ipse vitae praesenti superfuit, in melius aucta & roborata est. Ad haec, missis in Flandriam viris, Dunstanum patriae cum honore restituit ingeniti, ac se suaque omnia eius sapientiae atque consilio disponenda commisit. Deinde vt maior autoritas facta eius in cunctis comitaretur, eum Vuigorniensis ecclesiae Episcopatum suscipere perijt, nec a precibus desistit, quoad eum suae voluntati consentaneum fecit. In summum ergo sacerdotium consecrandus, ex more Cantuariam venit.

Edgariregis
encomion.

S. Dunstanus
reuoocatur in
Angliam.

Fit Episcopus
Vuigornien.
Cap. 26.

Regebat eo tempore Christianitatem in Anglia paulo superius nominatus Odo, ipsius ciuitatis Archiepiscopus, vir equidem sanctus, & magnarum virtutum praeclarus, admirantibus, qui astant, eum, omisso ipsius Ecclesiae titulo, ad archiepiscopatum Cantuariensem titulauit, & quasi successorem seu conforsem sibi metipsum consecrauit. Vnde a praesentibus, cur hoc faceret, rogatus, respondit: Non constringitur lege donum & vocatio Dei. Et vtique vir iste scio, quis sit, & ex dono gratiae Dei video, ad quid eum Spiritus sanctus elegerit. Ex quibus verbis meritum vtriusq; turba, quae circumstantabat, praeclearum esse coram Deo aduertit. Inde vir Dei ad ecclesiam, ad quam primò electus fuerat, regressus, & ab ea praecclare susceptus, summopere nitebatur opere perficere, quod se ante exitum suum de Anglia, meminerat exultanti diabolo spondisse. Omnes ergo, in quorum moribus aliquid eum habere intelligebat, arguere, monere, castigare, corrigere satagebat, nihil vsquam a correctionis voce vacuū relinquens, vnde gauderet aduersarius, qui circuit, quarens quē deuoeret. Nec vllius persona in istis ab eo considerabatur, sed quisq; iuxta meritum situm, obseruata rationabili discretione, tractabatur. In omnibus itaq; & per omnia perquirebat Dei honore & diaboli confusionem. Interea Rex Eduinus vitae praesenti subtractus est, & anima ipsius, Dunstano orationibus occupato, a quibusdā deterrimis hominibus cursim euertigio est praesentata. Cuius miseriam miseratus, suarum iniuriarum immemor, pro liberatione eius immensos omnipotenti Deo lachrymarum imbres effudit, nec ab eis desistit, donec se pro eo exaudiri agnouit. Facto igitur non grandi interuallo, Mauri illi ad Dunstanum sua praeda vacui redeunt: & quia ipsius iniurias superuacue vleisci vellent, calumniosa voce furibundi depromunt. Quorum ille furores nihili pendens, Deo super ineffabili misericordia eius ineffabiles gratias egit.

Verum se
praestat
episcopum.

Precibus suis
liberat
animam
defuncti
regis
Eduini.

Cap. 27.

Creatur
Londoniensis
episcopus.

Posthaec Edgarius partem regni, quam diximus Eduino remansisse, obtinuit, regnumq; sui vnitatem recepit, bellis ac seditionibus, quae ex eius diuisione emerferat, quaqua uersum sedatis. Exin defuncto Episcopo Londoniensi, quaesitum est, quis in episcopatum dignè succedere posset. Et cum in hoc aliquantulum temporis exenderetur, nec decens persona & idonea reperiretur, tandē electio omnium super Dunstanum versa est, & ipse Pontificatum praedictae Ecclesiae suscipere communi cuncto. rum conclamatione coactus est. Vtraq; igitur Ecclesia, Vuigorniensis videlicet & Londoniensis, eo praesule gloriabatur, quādoquidem ipse summa necessitate compulsus, vtriusq; Pontifex per nonnullum temporis spatium erat, vtriusq; sollicitudinis suae curam impendens, vtranque intus & extra sua defensione contra omnes amulos muniens, in vtraque officium pontificale opportuno tempore sedulus exequens. En visio, quā supra descripsimus in gladijs Apostolorum, partim impleta est, cum in episcopatu Londoniensi, qui ex nomine beatissimi Pauli celebris habetur, confirmatus est. Profectò nanq; gladium ipsius Apostoli ipsi Ecclesiae praelatus accepit, quia verbum Dei, morem illius secutus, subditorum cordibus infudit excellenter, & potestate, qua ille in virtute Domini Christi gloriatu est, ipse ad terrendum impios, ad demulcendum pios circumqua; vsus est. Quod & in Ecclesia Vuigornienfi strenuus egit, quā in gladio

DE S. DVNSTANO ARCHIEPISCOPO.

371

gladio beati Petri regendam suscepit. Siquidem episcopatus idem per id temporis in honorem ipsius Apostoli gloriosi fundatus habebatur. Sed Osualdus vir sanctus & religiosus, quem in regimen ipsius ecclesie beatus Dunstanus, Cantuariensis antistes effectus, sibi succedere fecit, quia clericos ibi degentes nec a prauitate sua conuertere, nec inde, eò quòd, nobiles iuxta seculum atque potentes erant, quibat eliminare, conuenit penè contiguam ipsi ecclesie ecclesiam beatæ Dei genitrici Mariæ, in qua ipse cum monachis, quos se proposuerat adunaturum, Christo seruiret. Quod & factum est. Religio itaque monachorum contemptum clericis peperit, & vulgi conuentum ab eis alienatum, sibi assiduum fecit. Quid plura? Numerus clericorum passim minuitur, monachorum conuentus indies augetur. Quidam insuper ex ipsis Clericis conuersi, numero illorum additi sunt. Hoc modo sedes pontificalis mutata est in Ecclesiam beatæ Mariæ semper virginis.

Osualdus
Episcopus
vt correxit
clericos
Vuigornie-
ses.

Memorato itaque Odone Archiepiscopo Cantuariorum ad perennis vitæ gaudia translato, in mensum omnibus Anglorum Ecclesijs luctum suus transitus intulit, & innumeros populos acerbo mœrore percussit. Postulatus Dunstanus Odoni in patriarchatum sedis Anglorum succedere, abnegat, suscepti regiminis onus satis graue sibi ad portandum, etiam si maius non addatur, protestans. Vnde Belfinus, Vuentanæ ciuitatis antistes, per regni principes, quorum alios re præsentium, alios spe munerum futurorum ad hoc sibi fautores effecerat, archiepiscopatum, rege annuente, obtinuit. Qui post aliquot adeptæ dignitatis dies Romam pro archiepiscopatus stola petens, in Alpibus nimia frigoris asperitate correptus, vltimum flatum ibidem emisit. Post quem substitutus est in summum Ecclesie Dorobornensis pontificatum Bixtelinus Dorsetensis populi præsul, vir totus ex mansuetudine, humilitate & modestia factus. Verùm ubi compertum est, nihil in corrigendis vitijs, nihil in exercendis Ecclesiasticis disciplinis, nihil deniq; virtutis seu constantiæ in eo esse ad tuendos bonos, vel coercendos malos, ad ecclesiam suam redijt: & ita sedes Cantuariensis à Põtifice aliquantulis diebus vacua stetit. Itaq; vnanimis omnium electio Dunstanum inclamarat, illi solū se nosse vociferans, quem tanta sedes dignè valeret habere rectorem, præsertim cum à primæuo ætatis flore vitæ sanctitas, morum grauitas, & cui nemo contraireret, eū perlustrauerit inuicta, constans & sequenda autoritas. Hac ergo Dunstanus acclamatione quasi voce verè diuina constrictus, primatem totius Britannicæ sedem regendam suscepit, & in eam immensa omnium adiacentium Ecclesiarum ac populorum exultatione & gloria deductus ascendit.

Cap. 28.

Dorobornē
sis sedes est
eadem, quæ
Cantuarien-
sis.

Fit Archie-
piscopus Cā-
tuariensis.

Post hoc, temporis opportunitate accepta, beatissimorum Apostolorum Petri & Pauli limina petijt, & eum summæ sedis Pontifex magno synceræ dilectionis affectu illò venientem excepit: secumque postea familiarius agens, & agendo templum sancti spiritus esse cognoscens, magnificè illi honorauit, ac stola sui Apostolatus, pro qua venerat, decentissimè decorauit. Sicq; delegata ei legatione Apostolicæ sedis, gēti Anglorum pastorem, ac salutis eorum prouisorum destinauit. Itaq; vir Dei Roma reuersus, & in patriarchatum primæ sedis Britanniarum receptus, in ipsum mundi principem quasi gigas surrexit, & armaturam verbi Dei à dextris, & à sinistris constanti virtute in eum vibrare, & membra eius circumquaque debellare & profernere cepit, & eneuare.

Cap. 29.
It Romam.

Inter hæc visionem, quam sibi in Apostolicæ armaturæ oblatione dudum apparuit, se descripsimus, mente reuoluens, & eam iam in administratione regiminis duarum Ecclesiarum, Vuigorniensis videlicet & Londoniensis, fermè impletam conspicens, dicendum existimo, per quid archiepiscopatus Cantuariensis, qui hos dignitate præcedit, & in quo ipse excellentius sedit, ei præsignatus sit: nimirum per verbum Dei, quod scriptum suscepit in gladio beatissimi Petri, secundum quod illud rex Edredus exposuit, quando ei visionem ipsam ipse Dunstanus, vt prædiximus, retulit. Sicq; gladius Petri, Ecclesiam Petri, & verbum Dei, Ecclesiam verbi Dei, quæ Cantuarie sita est, significauit. Exin videtur rationi consentaneum dicere, quid gladius beati Andree cum cæteris oblati portenderit, quando quidem ipse in nulla Ecclesia, quæ sub nomine ipsius Apostoli consecrata sit, sicut in prædictis tribus Ecclesijs, sedit. Quod quidem, quantum attinet ad nos Anglos, quibus quid hoc sit, luce clariùs patet, superfluum reor dicto commemorare vel scripro. Propter externos tamen, si fortè aliquando ista casu ceciderint inter eos, breuiter dico, illi meritò cum gladio Petri, verbo inscripto Dei, gladium suscepisse Andree: nam qui Ecclesie Cantuariensi per pontificatum præsidet, Roffensis Ecclesie, quæ sub patrocínio B. Andree subsistit, per

Cap. 30.

Episco.

Eximia vir-
tus & con-
stantia eius.

Episcopi institutionem, per horum & horum intus & extra, cum res exigit, dispositio-
nem, utpote suo dominio praesidet. Quis ergo in cunctis, quae religioni competunt,
Dunstanus fuerit, videlicet, cuius virtutis ad omnes omnium personarum iniustitias
deprimendas, atque bona opera fouenda & munienda extiterit, usque hodie tota An-
glia canit, nec opus esse arbitror, ut me illis scribendis fatiget grandis labor. Nonnul-
la tamen, quae ab illis, qui ex eius tempore usque ad nos per successus aetatum fluxere,
accepimus, compendioso relatu subijciam, quatenus inde percipiatur veritas verbo-
rum, quae proposuimus.

Cap. 11.

Correc-
tionem
incestum.

Comes quidam praepotens cognatam suam illicito sibi matrimonio copulauerat,
& à Dunstano semel, secundo & tertio redargutus, incestum suum diuortio expiare
nolebat. Quapropter gladio spiritus sancti à viro Dei percussus, à liminibus est sanctae
Ecclesiae separatus. Qui typho tactus superbiae, regem adit, Dunstanum immoderate
& impiae seueritatis accusat, regia sanctione se ab eius tyrannide liberum constitui
querula voce precatur & obsecrat. Cuius verbis Rex acquiescens, Dunstano mandat,
ut hominem cum ea, quam duxerat, in pace manere sinat, & à quibus ipsum suspen-
derat, liminibus sacris restituat. Miratur ille ad audita, & dolet religiosum regem per
mendacem hominis linguam, ante rei inquisitionem & examinationem, esse sedu-
tum. Ponit tamen hominem ad rationem, & tam pro commisso crimine, quam &
propter iniustam sui criminationem, apud principem terrae factam, paulò durius in-
crepat, cupiens eo modo ad poenitentiam & correctionem cor illius emollire. At ubi
vidit ipsum non solum verbis suis non consentire, sed in super contumaciae spiritu

Excōmu-
nicat eun-
dem contu-
macem.

contra se furere minarique, supra id, quòd eum ab ingressu domus Dei suspende-
rat, ut dixi, omnem ei communionem fidelium, donec à sua prauitate discederet, in-
terdixit. Tunc ille seipso deterior effectus, immani est furore correptus: & nihil corū,
quae possidebat, alicuius esse momenti reputans, ad hoc solum se totum studebat im-
pendere, ut Dunstano excitaret scandalum, & Christianae legis iugum, quo à sua libi-
dine coerceretur, sibi faceret alienum. Legatos itaque suos Romam destinat, & tali-
bus assuetis quorundam Romanorum corda & ora in suam causam largo munere lar-
giori sponcione permutat. Quid deinde? Praesul Apostolicae sedis Dunstano, peccatori

Subi-
ta im-
pugnatio.

homini condescendere verbis ac literis mandat, & cum Ecclesiae gremio integrè con-
ciliare monet, hortatur, imperat. Ad quae Dunstanus ita respondit: Equidem cum illū,
de quo agitur, sui delicti poenitudinem gerere videro, praecipis domini Papae libens
parebo. Sed ut ipse in peccato suo iaceat, & immunis ab Ecclesiastica disciplina no-
bis insultet, & exinde gaudeat, nolit Deus. Auertat etiam Deus à me, ut ego causa a-
licuius mortalis hominis, vel pro redemptione capitis mei, postponam legem, quam

Redit ad fa-
nam mentē
incestum.

seruandam statuit in sua Ecclesia idem Dominus meus Iesus Christus filius Dei. Hac
sibi relata ille audiens, & Dunstanum ab his, quae certò diceret, inflexibilem esse cer-
tissimè sciens, & excommunicationis suae poena cum pudore hominum constrictus,
tum timore periculorum, quae talibus nonnunquam accidere solent, perterritus, ob-
stinationem suae mentis deposuit, & abdicato illicito coniugio, poenitentiae sibi cultū
imposuit. Dunstano nanque generale totius regni concilium de obseruātia Christia-
nitatis celebrante, ipse sui met oblitus, nudis pedibus, laneis indumentis corpus ami-
ctus, virgas manu ferens, Concilio sese medium ingessit, & ante pedes Dunstani ge-
mebundus & eiulans corruit. Quo viso, moti sunt omnes, qui aderant, ad pietatem,
& ipse pater omnium, maiori praeteris pietate motus est. In vultu tamen seruato
disciplinae rigore, utpote hominem Deo reconciliare desiderans, lachrymas eius ad
horam seuerus sustinuit: ac demum à toto Concilio postulatus, lachrymans & ipse,
culpam indulsit. Itaque, ab excommunicationis vinculo absolutum, communioni fi-
delium, gaudentibus cunctis, eum restituit.

Cap. 32.

Alio tempore monetarii tres, qui in potestate viri erant, cum falsa moneta capti,
ad subeundam poenam, hominibus per totum regnum promulgatam, sunt adiudi-
cati. Quae res Dunstano abscondi nō potuit. Die ergo Pentecostes idem pater Misserū
solennia celebraturus, percontatur, vtrum Dei populo statuta iustitia de ipsis mone-
tariis facta fuerit, an non? Respondetur, eam, ob reuerentiam tanti diei, in alium diem
esse dilata. Nequaquam, inquit, ita fiet. Monetarij namque, qui falsos ex industria de-
narios faciunt, fures sunt, & eorum furto nullum esse nocentius cognosco. Nam in
falsa moneta, quam faciunt, totam terram spoliant, seducunt, perturbant. Ipsi diuites,
ipsi mediocres, ipsi pauperes in commune laedunt, & quātum ad eos pertinet, omnes
aut in opprobrium, aut in egestatem, aut in nihilum redigunt. Quapropter noueritis,
quia

Nota seu-
ritatem fan-
cti viri in-
cos, qui me-
neta adulte-
rarant.

quia ego hodiè ad sacrificandum Deo non accedam, nisi primò illi, qui depræhensi sunt, eam, quam in seductione torius populi promeruerunt, subierint pœnam. Si enim in vltione tanti mali, cum negotium me respiciat, Deum placare superfedeo, quomodò illum de manibus meis sacrificium suscepturum sperare queo? Sed hoc licet crudelitati possit ascribi, Deo tamen pater intentio mea. Lachryma, gemitus, atque suspiria viduarum ac pupillorum, clamor quoque vulgi totius mihi incumbit, & correctionem huius mali deposcit. Quorum afflictionem si, quantum in me est, mitigare non intendo, & Deum, qui gemitibus eorum compatitur, nimis offendo, & alios ad idem malum exercendum promptiores & audaciores facio. Dixerat, & pro pœna illorum, qui manus erant perdituri, pietate motus, lachrymis manat, vt fatis esset videre, de quo fonte procedebat edictum, quod nonnullis videbatur crudele. Vbi verò audiuit præstitutam iustitiam factã, surrexit, ac lota facie, ad oratorium exhilarato vultu abiens, ait: Quia dominum, obediendo statutis iustitię legibus, audiui hodiè, confido quòd & ipse per misericordiam suam sacrificium de manu mea suscipiet hodiè. Cuius confidentiæ effectu priuatus non est. Eo quippe inter sacrosancta Missarum solennia sacras manus extendente, & Deum patrem omnipotentem, vt Ecclesiã suã Catholicam pacificare, custodire, adunare & regere dignaretur toto orbe terrarum, interpellante, niuea columba multis intuentibus de cælo descendit, & donec sacrificium consumptum esset, super caput eius expansis alis & quasi immotis sub silentio mansit. Inter hæc quid animi gereret seruus Dei, quo amore, qua dulcedine, quo desiderio putas in Deo pascabatur, qui ex præsentia gratia Dei, tali visitatione fovebatur? Consumpto sacrificio, columba eadem in Australem altaris partem declinauit, & super tumulum B. Odonis, cuius supra mentionem fecimus, se reclinauit, alis suis hinc inde illum cõplexans, & quasi rostro deosculans. Quod B. Dunstanus intuens, & exinde meritum iacentis appendens, in tanta eum deinceps reuerentia habuit, vt quoties sepulchrum eius transfret, genua fleteret. Cognomine quoq; boni in materna lingua post hæc semper eum nominare cõsuevit, videlicet: Odo segode, quod Latine sonat, Odo bonus. Quo cognomine ex eo tempore vsq; ad hanc nostrã ætatẽ solet ab Anglis, maximè tamen in Cantuariis, nuncupari. Percantata missa, Dunstanus ab altari digreditur. Ministris autem eius pro signo, quod acciderat, his & illis innuentibus, & alios ex fratribus ministerio Põtificis affuturos suspicantibus, ipsi se in diuersa tollunt, ac virum, immensis adhuc ex præsentia gratiæ Dei lachrymarum imbribus madentem, solũ relinquant. Et ecce dum casulam, qua inter sacra vestiebatur, deponeret, nec vllus adesset, qui eam susciperet, disponente Deo, suspensa pependit in aère, ne cadès in terram, seruum Dei à sua turbaret intentione.

Columba
calitis ve-
niens, sacri-
ficantis ca-
piti insidet.

Nota.

Per id fermè temporis rogatus à quodam viro nobili & religioso, dedicauit ei Ecclesiam vnã, quam ipse in fundo suo construxerat. Vbi ad ministerium aqua deficiẽte, & ob hoc homini nonnulla mœstitudine subripiente, famulus Dei præmissa prece terram baculo percussit, ilicoq; fons limpidissimus erumpens, omnes, qui præsentibus erant, non modicum lætificauit. Qui fons vsque hodiè manans, Dunstani nomen & meritum celebre facit. Idẽ pater à Cantuaria in remotiores villas suas opportunis spatijs hospitia sua disponens, apud Magaueldam, sicut & in alijs hospitiorum suorum locis, ligneam Ecclesiam fabricauit. Quam ipsemet dedicans, dum ex more circumiret, & eam ad æquinoctialem solis ortu minimè versam perciperet, fertur quòd transiens humero suo illam aliquãtulũ præssit, moxq; mutatam à proprio statu, in medium orientis tramitem pro voto conuertit. Quod ipsũ facile potuisse efficere, nemo ambigit, nisi qui verbis domini Christi, quibus fidem sicut granum sinapis habẽtibus promittit, quòd etiam montem dicto transferent, incredulus existit.

Inter huiusmodi opera Dunstanus Deum semper in mente habere, Deo, quicquid boni perficiebat, non sibi, adscribere: magnum humilitatis, minimum elationis corper omnia & in omnibus possidere. Cum autem à secularium negotiorum occupationibus ei quies ardebat, modò contemplationi diuinæ & orationibus incumbere, modò sacrarum scripturarum læctioni & earum expositionibus intendere, modò fratrum exhortationi, seu librorum emendationi sedulus operam impendebat. In cõpunctione verò lachrymarum tanta gratia præditus erat, vt quoties eum sacris altaribus sisti, vel aliquo officio Pontificali fungi conspiceres, Spiritus sancti feruore mentẽ eius accendi, & quæ ipse exterius administrabat, illum interius operari per indices ex oculis illius decurrentes lachrymas non dubitares. Hæc inter sibi & successoribus suis competentia, tam intra muros vrbs, quàm & in quibusq; villis, ad archiepiscopatum

Cap. 33.

Excitat fontẽ precibus è terra.

Matth. 17.

Cap. 34.

Exercitia eius ab occupationibus vacui.

pertinentibus, ædificia constitui, vel cōstituta, si qua ex parte diruta essent, renouari faciēbat, se scilicet in istis non modò sibi, sed & multorum vtilitati natum viuereq; pendens. Praterèa cunctarum ecclesiarum totius Britannia adiacētiumq; insularum solitudinem strenuus gerebat, & earum causas, quæ ad eum, sicut ad primatem & patriarcham quotidie ferebantur, disponebat. Et quia vigilantissimo studio domino Christo per omnia famulabatur, sæpè ciuium supernorum gaudijs atq; concentibus angelorū, ad quos suspirabat, miscebatur, aliquando corpore vigilans, aliquando sancto sopore quiescens, Quodq; fortassis nō minùs stupeas, per visum quædam à spiritibus didicit, quæ postea in seruitio Dei canenda suos edocuit.

Cap. 35.
Visio eius
caelestis.

Quadam etenim nocte, cum membra quieti dedisset, per visum in superna raptus est. Conspexit itaque, & ecce mater sua cuidam regi potentissimo in cōiugium sub imensa confluentium magnatum læritia & exultatione copulabatur, resonantibus vndiq; hymnis ac laudibus in gloriam eiusdem regis, organis quoq; ac diuersis melodijs concrepantibus in his regalibus nuptijs. Quibus dum ipse magnificè delectatus intenderet, atq; ad ea rotum sui cordis affectum arrigeret, accessit ad eum iuuenis quidam, candidissimo tectus amictu, dicens illi: Cum videas & audias istos lætantium ac iubilantium choros, cur te illis non copulas? cur laudibus eorum non commiffices laudes tuas? Et quidem si in desponsatione matris tuæ à voce laudis & exultationis cuncti silerent, tu silere non deberes, nedum illis non tacentibus solus tacere. Ad hæc verba, quid in laudem tanti regis cantaret, ignorare se respondit. Sciscitatur ergo iuuenis, an

Antiphonā
dicit diuinitus.

se, quod decenter canere posset, instrui vellet. Quod cum sibi acceptissimū fore profiteretur, docuit eum antiphonam istam: O rex, gentium dominator omnium, propter sedem maiestatis tuæ, da nobis indulgētiam, rex Christe, peccatorum, alleluia. Quam pater per visum sapius repetens, & in laudem præfati regis frequentius canens, mira iucunditate pascebatur. Expergefactus autē à somno, surrexit gemens, eò quòd à tantis gaudijs, tam subitò se in huius mundi ærumnis inuenit. Antiphonam uerò statim, ne obliuioni daretur, scribi præcepit, eamq; à suis postmodum cantari sapius in sua præsentia fecit. Ex qua etiam magnæ suauitatis feruor ob recordationem gloriosæ visionis ipsi generabatur, & grande desiderium pertingendi ad tantum bonum in animo illius multiplicabatur. Hanc visionem, quæ præter illam, qua olim patris sui & matris animas inter choros angelicos vidit, ei apparuit, quidam, qui ante me de istis scripsit, vult mysticè referri ad matrem Ecclesiam, quæ Christo summo regi per bona opera desponsatur, & ex qua Dunstanus & quisq; fidelium per sacri baptismatis vndam renatus, alimentis pacifitur atq; nutritur. Quòd autē Dunstanum angelus docuit à dominatore gentium petere indulgentiam peccatorum, ostendit quid Pontifices agere debeant, quoties ad exorandam maiestatem Dei pro suis populiq; delictis sancta sanctorum introeunt.

Cap. 36.

Alio quodam tempore rex in die Dominica manè venatum iuit, & Dunstanū, qui tunc fortè secum erat, Missam suam, donec veniret, differre petiuit. Appropinquante ergo hora tertia, vir Dei ad ecclesiam procedit, & indutus sacris vestibus, regem, sicut ei promiserat, expectabat. Stabat ergo cubitis innixus altari, orationi ac lachrymis deditus. Tum subitò sopore leuiter pressus, in cælum rapitur, & beatis angelorum agminibus associatus, audit eos summæ Trinitati in laudem modulatis vocibus decantantes, Kyrie eleison, Christe eleison, Kyrie eleison. Quorum melodiam caelestium contemplator edoctus, ad se reuersus est. Et conuersus ad suos, interrogat, rex ne uenerit, an non? At ubi eum nondum uenisse accepit, ad suas preces sese conuertit. Factoq; non grandi interuallo, iterum extra se ductus, audiuit in cælis altisona voce dici: Ire, Missa est. Ad quod cum, Deo gratias, responderetur: accurrentes clerici regis, regē adesse vociferantur, sacerdotē vt festinantiū Missam celebret, obsecrant. At ille uersus ab altari, Missam se habere pronunciat, & aliam se ea die celebraturum abnegat. Depositisq; vestibus sacris, à suis de re inquitur: quod latebat, aperitur. Ex hoc itaq; sumpto sermone, regem in diebus Dominicis deinceps à venatu prohibuit. Kyrie eleison uerò, quod in caelestibus didicit, suos docuit, idq; multis in locis hodiè sancta Ecclesia inter Missarum solennia canit.

Cap. 37.
Noctibus
loca sacra
inuisit.

Moris erat viro loca sancta, quando Cantuarie morabatur, vno tantum fidei socio comitatus, noctu peragrarè, & se inibi per compunctionem & contritionem cordis Deo mactare. Quadam igitur vice ad monasterium beatissimorum Apostolorum Petri & Pauli, in quo beatus Augustinus & alij nonnulli de patribus Ecclesie Christi Cantuariensis tumulati sunt, ex more circa mediæ noctis silētium perrexit, ibiq; Deo se di-

se diutius in oratione prostravit. Egressus verò, ad oratorium beatae Dei genitricis & perpetuae virginis Mariae, quod in orientali ipsius monasterij parte situm erat, eadem facturus diuertit. Cui appropinquans, audiuit intus voces psallentium atque dicentium: Gaudent in caelis animae sanctorum, qui Christi vestigia sunt secuti: & quia pro eius amore sanguinem suum fuderunt, idcirco cum Christo regnabunt in aeternum. Ad hæc ille obstupefactus, adstitit ostio, ac per rimas illius introspectans, (erat enim obseratum) intuebat oratorium totum immensa luce splendens, & quendam cuneum candidatum personarum ipsam antiphonam lætis concentibus resonare. Alio item tempore præfata pastorum Ecclesiae limina simili hora pari voto requirens, ubi inde discessit, memoratam sacratissimam Virginis ædem, preces Deo illic fufurus, adire cœpit. Ecce autem ipsa beatissima virginum Virgo, comitata numerofo virginum choro, venienti viro occurrit, & summo cum honore susceptum ad suam Ecclesiam, quò tendebat, ducere cœpit, præcinentibus duabus de choro puellis illud Sedulij carmen atque dicentibus: Cantemus sociæ domino, cantemus honorem: Dulcis amor Christi personet ore pio. Quos versus cum chorus virginum resumendo percantaret, prædictæ binæ præcentrices binos, qui sequuntur in ordine, versus profecutæ sunt: Primus ad imaruit magna de luce superbus. Sic homo cum tumuit, primus ad ima ruit. Sicque donec vir Dei in oratorium perductus esset, virgineus chorus primos, & virgines bine binos, iuxta quod series hymni sese habet, versus modularæ sunt. Propter hæc & horum similia insignis Pater Dunstanus quanti honoris, quantæ reuerentiæ vel magnificentie apud omnes bonos extiterit, æstimo, quòd qui talia Dei dona amplecti nouit, magna ex parte & me silente videbit. At his, qui potius in malitia, quàm in bonitate vitam agere satagebant, horrorem atque terrorem vultus eius incutiebat, vt ab eo fugere, quàm ad eum accedere, mallent. Omnes verò, qui peruersa acta sua deferere, & ad recta opera cupiebant transinigrare, veræ pietatis ac misericordie visceribus eum redundare sentiebant, & ultra humanam æstimationem consilium simul & auxilium suæ salutis in eo reperiebant. A remotis itaque terrarum partibus ad eum passim currebatur, & quo illum præminere notum erat, Spiritus sancti consilium ab eo petebatur. Sed ad ista, si diaboli odium & inuidia seuebat, nulli mirandum. Sed quia se in perturbatio ne viri nihil posse, nisi quòd iam certò ignominiam sibi, & illi maiorem gloriam adferret, sciebat, ab ea, qua illum sæpè fatigare solebat, impugnatione sese cohibuit. Verum, vt eum conturbatum redderet, Edgardo regi, quem multum pro sua reuerentia diligebat, laqueum miserandæ deceptionis tetedit, & irriteritum grauis peccati nauoluuit.

Cælestibus
afficitur cõ-
solationib.
& visioni-
bus.

Malis aspe-
ctus eius
horrori
fuit.

Quadam enim vice idem rex in monasterium virginum, quod † Vuiltoniæ situm habetur, venit, ibique captus in specie cuiusdam puellæ, quæ de nobilibus Anglorum nata, inter sanctimoniales non velata nutriebatur, custodiebatur, eam suo colloquio adduci secretius iussit. Illa cum duceretur, timens pudori suo, raptum ab vna sanctimonialium capiti suo velum imposuit, eo modo se protegi sperans, si fortè rex, quid inhonesti à se exigere vellet. Quam ipse velatam intuens: Quam subito, inquit, sanctimonialis effecta es? Arreptumque, velum detraxit capiti eius, illa conatu, quo poterat, frustra obnitente. Abusus siquidem ea est, & graui scandalo quique per Angliam religiosi ex hoc mente vulnerati sunt. Quod scandalum evehementius fuit, quòd rex idem legitimam vxorem habebat, Elfredam videlicet, cognomine Candida, Ordineri præpotentis orientalium Anglorum Ducis filiam, de qua & sanctum Edvardum genuerat. Vbi verò res Dunstano innotuit, acerbo mœrore percussus est. Igitur cum in re nõ segnis ad regem veniret, & ille venienti pro more occurreret, eum quæ per manum ad folium suum perducere vellet, manum Dunstanus turbato vultu retraxit, nec eam ab homine contingi passus est. Ad quod ille attonitus (non enim illum scire putabat, quòd clanculò à se factum existimabat) cur manum sibi non dimitteret, inquisiuit. Air: Tu postposito omni pudore, adulterium commisisti: tu despecto Deo, signum castitatis non veritus, virgini suam integritatem præripuisti: & cur manum, summo patri virginis filium immolantem, impuris manibus non tradam, quæris? Laua prius per poenitentiam manus tuas à sordibus suis: & tunc demum, quò gratiæ Dei reconciliaris, honora & amplectere manum Pontificis. Territus ille ad hæc, terræ procumbit, pedes antistitis petit, se peccasse, gemitu verba interrumpente, cõtestans. Quod Dunstanus videns, tantum in rege humilitatis exemplum vehemèter amplectitur: Velocius ergo illum erexit, & pacato vultu cum eo familiariter, quæ salutem animæ eius operarentur, loquens, septennem ei poenitentiam iniuxit. At ille pontificali absolutione

Cap. 38.
† Multumque.

Vir sanctus
grauiter ca-
stigat regis
libidinem.

Vide septem
nec poeniten-
tiã tunc regis

potitus, omni studio in iuncte sibi poenitentiae operam dare, & multa, quibus Deus placet, pietatis opera ipsi poenitentiae, instinctu & consilio patris sui, sollicitus, coepit superaddere. Ipse praeterca omni ordini hominum, in suo regno consistentium, legibus sibi in Christiana religione sancitis vti praecipiebat: ipse secus agentes in dicta vindicta corripiebat: ipse in prauitate persistentes, cō digno examine puniebat. Ex epli causa: Ordo clericalis ea tempestate plurimum erat corruptus, & canonici cum presbyteris plebium, voluptatibus carnis plus æquo inferuebant. Quod malum Dunstanus corrigere cupiens, auctoritate Ioannis, Apostolicæ sedis antistitis, apud regē obtinuit, quatenus canonici, qui castè viuere nollent, ecclesijs, quas tenebant, depellerentur, & monachi loco eorum intromitterentur.

Vide poenā
incontinen-
tium Cano-
nicorum.

Cap. 39.

Præsidebat ea tempestate Vuentanæ ecclesiæ præsul Athelvuoldus, vir eximia sanctitatis, & educatione patris Dunstani non parum insignis. Hic cognita de canonicis ecclesiæ suæ, qui nimium seculares existerant, voluntate Dunstani, monuit eos semel & sæpius mores & actus mutare, correctioris vitæ semitas, relictis scemini, arripere. At impresentiarum quidem id sibi possibile esse negantes, voce coruina semper in exitum correctionem sui pollicebantur. Quod ipse gnarus non diu sustinuit. Paratis namq; quam plurimis monachorum cucullis, die, quo Communio: Seruite domino in timore, cantabatur, chorum intrauit, vestes, quas parauerat, secum deferri faciens. Et proiectis illis in medium, canonicis ait: Animaduertistis, quid modò cantaueritis? Animaduertimus, inquit. Igitur, inquit, si seruire domino in timore, & ei vultis exultare cum tremore, apprehendite disciplinam, vestem videlicet monachalem, ne peccatis, sicut cantastis, de via iusta. Ad quod illi obstupescit, more solito inducias petunt, id se facturos in futuro promittunt. Tunc ille: Mihi credite, amplius non credam huic vestræ sponsoni coruinæ: sed aut disciplinam in presenti apprehendetis, aut loci istius beneficijs & conuersationi, hinc eliminati, iam iamq; cedetis. Itaq; nonnulli ex illis statim, abiecto clericali habitu, monachi facti sunt, ceteris verbo pontificis de ecclesia eliminatis. Ceterum quia isti, qui ita nouiter fuere conuersi, regularis disciplinae normam sine aliorum magisterio doctè seruare nequibant, monachi de Abendonia illuc ab eodem pontifice adducti sunt, qui monasticæ institutionis tramitem ibi docerent. Clerici verò, qui iuncti sunt, citato gressu regem ad eunt, iudicium atq; iustitiam sibi de expulsiōe sui fieri postulant. Refertur negocium ad audientiam Dunstani, & ipse eos æqua postulare pronunciat. Igitur ex præcepto regis & archiepiscopi coit Vintoniam nobilitas regni totius, & rex cum sua coniuge adest, ad determinandas querelas negocij huius. Surgunt hinc inde lites, quas Dunstanus propositis rationibus destruit omnes. Rationabiliter quippe cunctis ostendit, clericos, qui à sorte Dei incorrigibiliter per prauitatem vitæ suæ dissiliunt, nil per reditum sibi vindicare posse ex ijs, quæ ecclesijs data sunt ad subsidium eorum, qui in clericatu pura conuersatione se custodiunt. Quibus auditis, omnia controuersia est, & rex atq; ex principibus plerique, clericorum precibus ad pietatem vsq; permoti, Dunstanum interpellant, quatenus hac sola vice parcat, & clericos iam, quid amodò, si se non correxerint, incursum sint, re ipsa edoctos, de ecclesia sua reuectat. Silet ille ad ista, quidq; potissimum de negotio sit agendum, demisso capite, mente pertractat. Silentium ingens occupat omnes, & suspensi, ad responsum pontificis erigunt aures. Tunc subito crucifixi Dei imago, signo Crucis in edito domus affixa, audientibus cunctis, dixit: Non fiet, non fiet. Iudicastis bene, mutaretis non bene. Tremefacto in his simul vniuerso conuentu, intulit pater Dunstanus, & ait: Quid amplius vultis fratres mei? Diuina sententia definitum audistis negocium præfens. Aiunt: Audiuimus verè. Resederunt ergo monachi Vintoniæ securi, & quoad clericos ipsi vixerunt, qui eos super causa ista inquietaret, nemo fuit.

Athelvuol-
dus sanctus
Episcopus
Canonicos
incontinen-
tes mutat in
monachos,
ceteros ex-
pellit.

Eccerem
stupēdam.

Cap. 40.

Illis autem huic vitæ subtractis, filij eorum cupientes recuperare, quæ perdiderant in parentibus suis, in Scotiam miserunt, & inde quendam prægrandis, vt fama ferebat, eloquentiæ virum, Bernelinum nomine, magno conductum precio, in tuitionem suæ causæ contra Dunstanum adduxerunt. Conglobati ergo sub vno clericorum filij, regem atq; Dunstanum apud villam, quæ dicitur Calne, in quodam cœnaculo consistentes reperiunt, & armati rhetore illo, qui suæ victoriæ spes maxima erat, antique calumniæ corā eis iurgia promunt. Ad quæ Dunstanus his verbis breui respondit: Calumniā istam, quam mouetis, diuino ore olim definitā nouimus, nec eam nouo confictu amplius in medium reuocandam existimamus. Ego quoq; grandævus sum, & vitæ meæ residuum, quod pauci temporis esse non nescio, in pace, si licuerit, transigere cupio.

Laborant,

Laboravi, dum potui: amodò totius laboris impatiens, domiño Deo causam Ecclesie suæ contra insurgentes hostes tuendâ cõmitto. Dixit, & ecce solarium sub pedibus eorũ, qui aduersus virum conuenerat, euertigio cecidit, omnesq; pariter præcipitados, in suo casu non modicũ læsit. Vbi verò Dunstanus cum suis consistebat, nulla ruina domũs, nullus emerferat casus. Hoc ergo modo calumnia clericorum est sopita, & vñ que hodiè monachorum conuersatio in ipsa ecclesia stabilita. Eiecti nihilominus per id temporis, & alij complures clerici horum similes de suis ecclesijs sunt, & monachi in locum eorum substituti. Aucta est igitur religio per Angliam in tantum, vt quadraginta & octo monasteria monachis vel sanctimonialibus instituerentur, cooperantibus B. Dunstano in hoc viris venerabilibus, Osualdo videlicet, qui primò Vuigornienfis, postea fuit Episcopus Eboracensis, & Atheluuoldo episcopo Vuintoniensi, quorum supra meminimus. Viram itaq; Dunstani & actus formidabat omnes, qui incedere volebant iuxta vias aduentionum suarum.

En iterum rem administrandam.

41. monasteria sub Dunstano instituta.

Inter hæc sopito negotio, quod regem Edgarum, ne regio more coronaretur, detinuerat, Dunstanus adunatis Episcopis, Abbatibus, & cæteris Principibus cũ tota regni ingenuitate, coram eis adstante innumera populi multitudine, imposuit illi coronam regni, gaudentibus cunctis & iubilantibus Deo in voce laudis & exultationis. Ipso autem post biennium, quo hæc facta sunt, immatura morte præuento, Eduuardo filio suo totum regnum hæreditario iure reliquit. Qui Eduuardus cum in regem consecrari deberet, nonnulli de principibus terræ contraire, ne rex fieret, nisi sunt: tũ quia morum illius seueritatem, qua in suorum excessus acriter seuire cõsueuerat: tum qua matrem eius, licet legaliter nuptam, in regnum tamen non magis quàm patrem eius, dũ eum genuit, sacratam fuisse sciebant. Sed Dunstanus discretione & industria confusus adolescentis, vnum non metuens, & obseruato paternæ hæreditatis & testamenti iure, aliud contemnens, arrepto sanctæ Crucis vexillo, medius constitit, & per rationem cunctis, quæ obijciebantur, elisis, Eduuardum regem constituit, & constituto paternũ affectum, consilium & auxilium in omni negotio, dum vixit, exhibere curauit. Rex quoque ita mores suos in omnibus, & per omnia componebat, ita totum regnum sanctis legibus disponebat, vt & actus eius Deo placerent, & eò, quòd in suscipiẽdo regno ei contradixerant, sibimetipsis quiq; displicerent. Sed illo post aliquot annos per fraudem noueræ suæ interfecto, Ethelredus filius illius malæ mulieris, in regnum substitutus est, matris ignominia magis, quàm patris sui solertia præditus. Cuius prouectio nõ vsquequaq; sedit Dunstano: idè tamen, quòd proximus regni hæres existeret, com- pleuit ei ius regium, sciens se inoffensis legibus terræ atq; principibus id non posse trãsse ferre in quenquam alium. Attamen illum solio regali potitum, seuerò quodam verborum tonitruo, quia per sanguinem fratris sui regnũ obtinuerit, increpauit, & quòd in sanguine victurus, & posteri illius crudeli Barbarorum incursum deuastandi, tota etiã terra per plurima secula sano illorum dominatu foret depopulanda, prædixit. Quæ licet se viuente euertura negãrit, euertura tamen omninò esse, nimis veraci, vt & in Chronicis legimus, & hodiè videmus, prophetia asseruit. Accelerabit, cum sibi placuerit, omnipotens Deus, quam subsecuturam promisit, liberationem per tanti vatis sui merita & intercessionem. Et quidem illum spiritu Prophetiæ claruisse, nõ tantum hinc, sed & ex nonnullis alijs, quæ constat eum veraciter prædixisse, confirmamus, & id subiecto exemplo probamus.

Cap. 41.

Edgardus rex coronatur à Dunstano.

Eduardus Angliæ rex à Dunstano constituitur.

Eduardi cædes.

Prophetia S. Dunstani

Cap. 42.

Prædicat mortè duorum Episcoporum.

Quodam tempore venit Cantuariam supra memoratus Atheluuoldus Vuentanus episcopus, & aliquot diebus ibi detentus est. Detentus est etiam Roffensis episcopus, qui illò simul venerat, detinente vtrunque patre Dunstano charitatiua affectione, dulcissima vitæ perennis cõtemplatione, diuini verbi collatione, & sacrorum morum exhortatione & instructio. Cum autem ipse Pontificum pater, comitatus ipsis duobus episcopis, Cantuaria decederet, & pariter longius remotos quenq; ab altero destinati hospitij via dirimeret, ambo Pontifices à Dunstano benedicti petentes, ab eo diuertere & suum iter cupiebant accelerare. Verum ipso manum extendente ad benedicendum, subito in lachrymas acerbis erupit, cœptaq; benedictionis verba singultus subsequens interrupit. Illis verò grandi ad rem stupore perterritis, quidnam haberet, quòd tam anxie fletet: sciscitanti sunt. Respondit: Fleo, quia vos, quos modò sanos & alacres video, in hac vita non amplius me visurum admodum doleo. Nã in proximo estis morturi, & ad gaudia regni cælestis transeuntes, me in huius vitæ miserijs relicturi. Cui cũ ipsi dicerent: Ne, pater oramus, de nostra morte ita loquaris: Fixum, ait, quod dixi, tenere: quoniam sic est, & non est mutabile. In his dato altrinsecus osculo pacis, ab inui-

cem diuisi sunt. Igitur antistes Roffensis mox, ubi sui pontificatus ciuitatem ingressus est, elanguit, & euolutis in infirmitate diebus paucis, defunctus est. Vintoniensis vero, priusquam ad sedem suam venire posset, languore corripitur, & iuxta verbum viri Dei, non longa mora interueniente, finitur. Ex cuius obitu grauis moeror Dunstanum corripuit, tum quia tanti viri ingens solatium amiserat: tum quia cui potissimum tenere adhuc statum ecclesiae gerendum committeret, dubius fluctuabat. Quos fluctus ingerebat animo eius, hinc monachi nuper intromissi, hinc clerici ab ecclesia illa ciecti. Monachi quippe suae professionis virum habere episcopum praecipiebant: clerici vero sui ordinis hominem sibi praefici desiderabant: illi videlicet per monachum in ecclesia sibi collata cupientes solidari: isti per clericum ecclesiae sibi ablata sperantes reformari. Sed hac prouidens sapientia & sapiens prouidentia Dei citius determinauit. Nam per B. Andream apostolum, cui speciali quodam dilectionis affectu Dunstanum adherere Deus concesserat, Dunstano mandauit, quatenus nihil haesitans Elphegum Abbatem Bathoniensem constitueret Vuentanae ecclesiae summum sacerdotem. Latatus est Dunstanus in istis, & reddita Deo gratiarum actione pro suis beneficijs, in Elphego perfecit, quod ei per Apostolum suum Deus ipse praecipit.

Elphegum
fuit Vintonien-
sem
Episcopum

Cap. 43.

Multi de hoc viro, iuxta quod multorum non spernenda testimonia ferunt, adhuc literarum memoriae veraci stylo commendare possemus: verum ne inculta narratio nis prolixitate quenquam grauemus, praetermissis illis, ad sacrum transitum eius enarrandum cor & linguam praeparamus. Sed quia nostrae opis isthuc non est, oremus, ut ipso, de quo agimus, interueniente, perficiatur ab eo, cuius hoc donum & gratiam scimus esse. Dies igitur, quo dominus noster Dei filius, deuicta morte caeli victor ascendit, celebris illucescebat, & Dunstanus, expleto noctis officio, solus in ecclesia Saluatoris Cantuarum, pro tanti gaudij consideratione, Christo totus inharebat. Inter ea concipit, & ecce innumera candidatorum multitudo virorum, coronas aureas in capite gestantium, inestimabili fulgore micantium, per ecclesiae ianuas irrumpens, coram ipsa conglobata constitit, & vna voce ei huiusmodi salutationis alloquium persoluit: Salue Dunstane noster, salue. Mandat tibi, quem pie desideras, filius Dei, quatenus, si paratus es, venias, & diem hanc, ad cuius gaudium vnica dilectione suspiras, nobis associatus, in sua curia gratiosus & hilaris celebres. Ad quorum vultus & voces ille imperterritus manens, sciscitatus est, quinam essent: Cherubin, inquiunt, sumus & Seraphin: quicquid velis, ad haec respondeas volumus. Tunc ille sacro cordis ac mentis affectu, cum supplici voce pro tanta gratia grates debitas agens: Hac, inquit, die, qui honor, quae spes, quod gaudium in ascensione domini Iesu Christi omni generi humano prouenerit, o sancti & beati spiritus, nostris. Nostis nihilominus officij mei esse, o ues ipsius domini mei mihi commendatas, hac die vitae aeternae panem reficere, & eas, quo tramite illum sequi debeant, quod processit, informare. Cuius etiam rei gratia plurimi conuenere, nec meum est in tali negotio illos decipere. Propter haec, quod me inuitatis, non possum hodie venire. Dixerunt: Eia prouide, ut die sabbathi praesto sis hinc nobiscum Romam transire, & coram summo Pontifice, Sanctus, Sanctus, Sanctus aeternum canere. Annuit ipse dicto, & illi in inuisibilia ab oculis eius dilapsi sunt. Huius admirandae visionis presbyter quidam, Elfgarus nomine, qui in excubijs domus Dei assiduus esse solebat, quique postmodum, sicut referente scriptura accepimus, insignis in Elinham episcopus claruit, conscius esse promeruit. Nam nocte eadem peruigil sacris meditationibus deditus, illucescente aurora, extra seipsum per visum raptus est, viditque B. Dunstanum cathedrae pontificali praesidere, & ei canonica iura clero dictanti, formosorum iuuenum immensum agmen assistere. Audiuit etiam ea, quae proxime digessimus, eosdem iuuenes ei dixisse, quaeque, retulimus, ab eo illis responsa fuisse. Quod ut reor, ea de re viro illi dominus patefieri voluit, quatenus & gloriam transituri fidelit testimonio commendaret, & ipse ad eandem gloriam tanto indicio vehementius anhelaret, necnon antistes quandoque futurus, eam suis, utpote cognitae, certius praedicaret.

Cap. 44.

Dunstanus itaque de gaudio domini sui, ac de imminente sibi aeterna felicitate securus, gratulabundus in domino laetabatur, & spirituali ad omnes iucunditate replebatur. Iam diurni officij hora instabat, & Pontifex illud celebraturus, festius ad altare processit. Populorum turba quasi deitatis instinctu ad aliquid noui audiendum solito numerosior aduolans, ecclesiae parietes, vix multitudini sufficientes, undique complet. Lecto igitur ad Missam Euangelio, procedit episcopus populo praedicaturus, & regente cor eius & linguam Spiritu sancto, locutus est, qualiter antea nunquam fuit locutus.

Visio iucundissima S. Dunstano oblata.

Vide sanctissimi viri summam perfectionem

DE S. DVNSTANO ARCHIEPISCOPO.

379

entus. Reuersus deinde ad altare, panem & vinum in corpus & sanguinem Iesu Christi, immaculata benedictione conuertit. Vbi verò ad benedictionem super populum ventum est, iterum populo prædicaturus, ab altari digreditur, & debriatus spiritu Dei, sic de veritate corporis Christi, sic de futura resurrectione, & vita perenni tractauit, vt ipse per peris vitæ ciuon loqui putares, si personam loquentis cognitam prius nõ haberes. De obitu tamen suo nullam mentionem fecit inter loquendum, pia videlicet a nimitenitudine & tenera pietate præuentus, nolens eis tristitiæ malo duplicatum ingerere, quibus diem mortis suæ iudicabat simplici tristitiæ malo posse sufficere. Ser mone finito, altare repetijt, & pontificalem benedictionem super populum edidit. Interea nimum mente vulnerabatur, metuens videlicet, ne charissimi sui, quos de ferebat, improuiso mortis suæ iaculo percussi, atrocius dolerent, quàm, si antequam adictum venirent, illud præuiderent. Vnde data benedictione, tertio populum, cunctis stupentibus, adijt. Mox autem vt os ad loquendum aperuit, tanta claritate vultus eius resplenduit, vt in toto illo conuentu nemo esset, qui radios oculorum irreuerberata acie in eum figere possit.

Transubstantiatio.

Nota, de veritate corporis Christi.

Mirè splendebat vultus eius.

Cap. 45.

for. suo.

Ecce nõ desunt sancti nobis præsentia spiritus tali.

Cap. 46.

Cū lecto in quo decubebat, sursum tollitur.

Migrat ad Christum.

Cap. 47.

Quæ ergo dulcedo, quæ suauitas, quæ iucunditas repleuerit corda & ora cunctorum, qui præsentibus quæ dicebantur, meruerunt intelligere, verbo seu scripto exponere scio nulli esse possibile. Sed vbi seruus Dei instantem sui obitum diem detegere cepit, omnis exultatio mœrore concutitur, & tali mœrore, vt ipse pater, qui iam gaudijs perennibus inferebatur, motus admiranda pietate, qua præditus erat, vnus de mœrentibus esse videretur. Verum iniecta vi spiritui sancto, lachrymans, lachrymantes cõsolabatur, dicens inter alia, nequaquam debere eos de transitu eius dolere, quem non labor aut poena, sed quies & gloria perpes exciperet. Dicebat enim neminem in veræ charitatis radice fundatum, qui magis suum temporale commodum, quàm proximi perpetuum diligeret emolumentum. Ad firmamentum quoq; consolationis ipsorum promisit in spe gratiæ misericordis Dei, quod licet illis corpore absens fieret, nunquam tamen eis præsentia spiritus sui abesset. Finitis eiuscemodi dictis, commendauit omnes Christo, & demum illis adhuc gloriosum vultum eius desiderantibus, ad mensam Domini vitam suam epulaturus ascendit. Ipsa die cum à mensa sumpto cibo surrexisset, venerando suorum coetu stipatus, oratorium petijt, designatoq; loco, in quo sepeliri volebat, sepulchrum sibi præparari præcepit. Inde iam languor sacri corporis artus inuadit, & sua Dunstanus inualida membra quieti tradit. Itaq; sexta sequenti feria lecto decumbit, & incessabili mentis deuotione Deo intentus, omnes aduentures ad se standa Iesu Christi vestigia incitabat.

Sic dies ille defluxit, & laboris Dunstani vltimus, beatæq; quietis primus dies illuxit. Confluit clerus & populus omnis, trepidi præstolantes euentum, quem de se prædixerat pastor communis. Etiam Dunstanus gaudium Domini sui intrare auidus, horâ, angelica sibi visitatione prædictam, corpore Christi saginatus & sanguine, lætus expectabat. Tunc subito inuisibili quadam deitatis virtute cum lecto, in quo iacebat, vsque ad domus superiora leuatus est: sed trabibus, ne vltra veheretur, obstitentibus, leniter est ad terram demissus. Pauore percussi nonnulli circumsedentium, in diuersa dissiliunt. Sed illo iam demisso, cum quasi ad quiescentem reuenterentur, iterum, sicut prius, ad trabes rapitur, eisq; offensis, ad solum demittitur. Hoc & tertio factum est. Tunc pius pater, congregatos circa se conspiciens filios suos, dixit: Fratres mei dilectissimi, oues pascuæ Dei, vos ipsi oculis vestris intuiti estis, quò vocor, quò vadam. Nõstis viam, qua incessi: nõstis opera, quib; insudauit, dũ vixi. ecce consumatio illorũ in superna me tollit. Quapropter breuiter monens hortor & consulo, si quò vado, vultis venire: via, qua incessi, non pigeat vos ire. Ipse benignus Deus, qui direxit iter meum ad se, dirigat ad omnem voluntatem suam corda & corpora vestra in pace. Et responso à cunctis, Amen, transijt: & angelicis eum choris ducentibus, migravit ad Christum, qui ei factus est corona & perenne præmium.

Sepultus est sanè, in quo ipse disposuerat loco, loco scilicet, vbi quotidie diuinũ officium à fratribus celebrabatur, qui fuit ante gradus, quibus ad altare Domini Christi ascendebatur. Quod ab eo grandi pietatis affectu dispositum non dubitamus. Volebat enim benignus pater filijs suis, quos veraciter diligebat, quosq; in mundi turbine post se relinquebat, etiam defunctus corpore iugiter interesse, quatenus quæ vellent, sicut viuõ, fidutialiter coram eo depromere possent, cuius spiritum ex promissione, quam ipsis fecerat, semper affuturum non dubitarent. Et hoc quidem iradixerim, secundum quod ex eo tempore factum scimus, & vsque hodiè fieri à monachis

Inuocatur
à multis, ij-
que opitu-
latur.

Cap. 41.

chis ipsius circa sacratissimum corpus eius conspicimus. Quotidiè nanque de suis necessitatibus tam corporis quàm animæ leuamen desiderantes, illuc currunt, & sicut à pijsimo patre inter eos corporaliter conuersantes suffragia petunt. Vt autem iustæ petitiones alicuius coram eo fuisse inefficaces existant, & miracula, quæ post hæc de multis pauca scribimus, & ipsi, qui eius beneficia experiuntur singulis diebus, penitus negant.

Non ergo dubitandum, hoc illum ante obitum suum præscisse, & idcirco se suis spiritu affuturum promississe, hisque de causis corpus suum inter eos pietate plenum voluisse potissimum poni. Misericordiam præterea, quæ post decessum eius Angliam totam inuoluit, & inuoluendo pessumdedit, satis est in Chronicis, & in nostris tribulationibus, me tacente, videre. Vnde, cur quid inde scribam, non video, quoniam sine omni litera res ipsa euidens est, vt veras miseras non possit ibi cernere nemo. Finis illarum quis, vel quando sit euenturus, ignoro: sed tantum proculdubio ignorare non queo, quod omnia quæ fecit nobis Deus, in vero iudicio fecit, quia peccauimus ei, & mandatis eius non obediuimus. Quapropter quid aliud dicatur aut agatur (vis enim humana & consilium omne sublatum est) non intelligo, nisi vt humiliato corde rogetur Deus, qui nos cõtriuuit, quatenus det gloriam nomini suo, & faciat nobiscum secundum multitudinem misericordiæ suæ, ac per merita & intercessionem beatissimi patris nostri Dunstani, qui hæc euentura prædixit, eruat nos in mirabilibus suis. Quod siue, tu bone Domine & pie omnipotens Deus aliquando propter immensam misericordiam tuam feceris, siue propter inscrutabilem iustitiam tuam minimè feceris, sit nomen tuum Deus Israel benedictum in secula, Amen.

SE QV VNTVR ALIQVOT MIRACVLA, QVÆ
POST OBITVM BEATISSIMI DVNSTANI, EIVS
*meritis edita sunt, quæ ab eodem Osberto fusiùs scripta, à F. Laurentio Surio in compendium redacta sunt ob vitandam
prolixitatem.*

Cæcus lumē
recipit.

Item tres
cæcæ.

Paralyticus
curatur.

Liquot miracula hoc loco visum est subijcere, quæ venerabilis Osbertus, præcedentis historiæ author fide dignus, partim scripto, partim veracium hominum relatu, partim suis oculis se didicisse testatur.

Cæcus quidam in somnis admonitus est, vt ad beatissimi Dunstani sacrum corpus se curaret adduci. Factum est ita. Mansit illic cæcus pernox in precibus: & ecce à monumento sancti viri suavissimè manat odor, loca amissorum luminum vehemens corripit pruritus, eaq; fricante cæco, mox recipit letus visum, quem se doluerat perdidisse. Id vbi repente apud omnes peruulgatum est, Dunstanus mundo reuixisse visus est.

Tres inopes feminae pariter debebant, quas præter paupertatem cruciabat etiam perpetua cæcitatibus nox. Aluerat illas inter cæteras beatissimus Dunstanus, cum esset adhuc in humanis. Vbi ad illas perlata est cæci eius, quem iam diximus, curatio, vna properarunt ad sepulchrum sancti Dunstani, & illic inter orandum pariter se videre lumen cæli, gauisæ sunt.

Presbyter quidam prædiues & nobilis totius corporis vexabatur paralyti. Hortabatur cum amici, vt ad tumulū beati Dunstani se iuberet deportari. Recusabat ille, quod indignū se arbitraretur, si vir opulentus & nobilis, admixtus vili turbe, salutem illic sibi restitui precaretur. Verū doloris vi cogente, eò perlatus est. Altera luce sensit quendam sursum deorsum manus ducere per corpus ipsius. Itaq; cõfestim sanatus, stetit exiliens, & alta voce laudans Deum. Non diu post amplum conuiuium apparuit amicis & vicinis, vt ipsius saluti congratularentur. Inter epulas laudabat illi Deum, quod potentes non abijceret, sed inter mites & pauperes illis quoque gratificaretur. Tum verò homo superbix spiritus tumidus, non ferens se inter pauperes commemorari, ait: Non sum ego instar inopis cuiusdam curatus à Dunstano. Nam etiam sine Dunstano mihi fuisset restituta salus. Vix ea verba miser cõpleuerat, cū ecce pristinus morbus redit, & acerrima vi extorsit animam infelicem ab ingrato & inflato. Ea res effecta, vt

cit, vt metus & reuerentia erga beati viri sacras reliquias excreferet, & ex longinquis etiam locis multi eò confluerent, tum vt morbis liberarentur, tum vt per eius merita veniam obtinerēt peccatorum. In ijs iuuenis quidam & claudus & mutus ab ortu suo, & qui annis vndecim contractis scapulis, sursum respicere nequiuisset, postquam se pulchrum sanctissimi viri attigit, totus sanus effectus, excelsa clamauit voce: Gloria in excelsis Deo, alleluia. Sanata est etiam paruula quaedam puella, quam mater cæcam ediderat in hanc lucem: sed cum aliquot dies frustra in precibus consumpsisset mater eius, tandem cum fratres eius ecclesiæ cum illa pariter orassent, decimo die filia eius vidit. Recepit etiam lumen anus quædam, quod in iuuentute perdidit.

Vide poenā indignē de S. Dūstano loquentis.

Morbidus sanatur.

Episcopus quidam excommunicauerat hominem, libidine & arrogancia deprauatum, & miser ille traditū satanę in interitum carnis, annis septem toto corpore tremebat. Tandem ad sepulchrū beatissimi Dūstani pertractus, dæmonem, qui illum occupabat, cum multo sanguine euomit, & integerrimæ sanitati redditus est. Curatus, quæ est Alfuordus quidam, qui triginta annis contracto corpore humi reptabat: itemque alius, qui ligneo crure & pede utebatur: & cæca virgo, & puella miserè contracta, paruulus quoque à natiuitate claudus, & alius quidam, scipionibus vtens pro pedibus.

Multi curati.

Dum hæc miracula fierent, Lanfrancus, Cadomensis cœnobij Abbas, vir præstanti sapientia pollens, Cantuariensis episcopus creatus est: cumque 4. Calendas Septēbris consecratus fuisset, ecclesiam Cantuariensem partim incendio, partim vetustate vastatam, à fundamentis augustiorem condere voluit. Indixit itaque triduanum ieiunium, & beatissimorum antistitum Dūstani & Elphegi corpora transtulit in occidentalem eius ecclesiæ partem. Aderant illic duo eius milites, qui nuper occiderant nepotem Abbatis Stolandi. Ij coram frequentissima populi multitudine ad corpus beatissimi Dūstani, ab Abbate illo cædis eius veniam precabantur. Ille negabat se daturum, negebant etiam fratres cæsi hominis, qui illic adstabant. Aderat verò etiam mulier, ab infantia nihil audiens. Ea cum S. Dūstanum rogaret, non tam sensit illum inexorabilem, vt milites Abbatem, nam integerrimè sanauit eam coram omnibus. Iam corpora sacratissima Dūstani & Elphegi decentissimè tumulabantur, & cum dies totus festiuus duceretur, Abbatis duritia publicum gaudium interturbat. Sed ecce sequenti nocte coram se videt quendam reuerendi habitus sacerdotem, irato vultu mandantē quibusdam teterrimis viris, vt ipsum cum nepotibus eius iactarent in cacabum ferretem. Percontantibus illis, cur tam immani supplicio subijceretur? responsum est: Vos furoris flamma accensi, necem germani vestri, pro Domini Dūstani amore & reuerentia, condonare nolulistis, atque his dictis, rapiuntur ad cacabum. Tum illi incredibili constructi angustia, edunt voces miserabiles, promittunt se quamprimū ad beati Dūstani monumentum ituros, illatam ipsi iniuriam congrua satisfactione expiuros: tantum vt possint ipsius misericordia præsentis miseria liberari. Hac sponsione facta, terretur tetri illi ministri, & ad nutum sacerdotis cum suis ignibus disparent. Nō dum sol terris se reddiderat, & Abbas cum suis nepotibus ad it sepulchrum sancti viri, monachos eius loci lachrymabundus orat, velint celeriter ipsi opulari: illisq; accurrentibus narrat, quid viderit: remittitur militibus homicidium, & ab omnibus Deus laudatur in meritis sancti sui.

Lanfrancus i fit episcopus Cantuarie.

Surda audit

Abbas visio.

Alia visio eiusdem.

Alio tempore idem Abbas pridie eius diei, quo sancti Dūstani festum colitur, hora vespertina, erectis sursum luminibus, vidit ingentem splendorem cælitus lapsum in ecclesiam Saluatoris, vbi sacrum beatissimi patris corpus quiescit, penetrare. Cumque id alijs quibusdam indicasset, ijque pariter viderent, ait: Verè pius pater Dūstano, qui in suis ferijs interesse vult officio, quod hac nocte Deo, & ipsi persoluent filij eius. Vera autem illum dixisse, experti sunt fratres ex dulci & sancto affectu, quo ea nocte in Deum & beatum Dūstanum ferebantur.

Monachus iuuenis eius monasterij quodā die legit euangeliū ad Missam Lanfranci Archiepiscopi. Cum autē dicta oratione Dominica, patenā ex more episcopo offerret, iuuenē dæmonē occupatū vidit coram se teterrimos dæmonum vultus. Itaq; vehementer exterritus, episcopi inter manus sacra tenentem, vtroque brachio strictim amplectitur, horrida voce clamans: Christus vincit, Christus regnat, Christus imperat. Ea res omnes perterritit, arreptumque iuuenem milites in pontificis cubiculum abducunt, iam dæmone plenum. Cum autem communes pro illo preces fierent, & ab archiepiscopo pro gratijs agendis (videbatur enim iam restitutus) ad sepulchrum S. Dūstani adductus esset, tota die illa quietum se præbuit inter fratres. Sed fratribus Completorium in Ecclesia persol.

Monachū iuuenē dæmonē occupatū

persoluentibus, ille cum impetu accurrat ad Priorem Héricum, manus illi iniecturus. At ille hominis manus corripuit, ducensq; cum ad lectū, tota nocte sollicitus apud eum vigilauit. Sub mediam verò noctem horridis clamoribus omnia perturbat iuuenis ille, accurrunt fratres, ligatumque postriedē ducunt in valetudinarium, loris adstrictum, vbi dies non paucos miserè cruciatur. Inuisebant eum alij, sed si quid haberet grauioris culpæ intra conscientia recessus, quod confessi non essent, id illis obijciat, eosque se pœnarum suarum apud inferos socios habiturum gratulabundè iactabat. Ea res quibusdam non mediocrem attulit ignominiam, sed mox à pura peccatorum suorum confessione remedium petebant. Accepta itaque absolutione & satisfactione, redibant ad dæmoniacum fratrem. Tum ille transuersim illos intus: Vnde, inquit, vos venitis? quo lauacro tam citò expurgati, & à meo contubernio abstracti estis? & hæc furibundus, spumans, & eulans dicebat. Voluit sanè Christus hac re monachos eius ecclesie ad sanitatem reuocare, quippe qui à tempore Danorum, à quibus beatus Elphegus peremptus fuit, remissa disciplina seueritate, plus satis seculariter, et dissolutè viuebāt. Iam ventum erat ad eā ecclesie partem instaurandam, ad quæ memora beatorum Dunstani & Elphegi corpora translata erant. Rursus igitur omnes eū festiua processione reuerenter & honorificè eadē sacra corpora aliò deportauim⁹, & ecce dum è regione ostij, per quod inferenda erant, dæmoniacus iuuenis ille, toto corpore fortissimè colligatus, cum lecto deponitur, horrendos e minis dat clamores, & cum ipso exiliens, fugere volebat sanctorum præsentiam dæmoni intollerabilem. Sed illatis sanctis intra domum, illatus est etiam ipse, & in medio positus. Ibi tum miseriam videre erat. Cernebatur dæmon in vtre eius sursum deorsum curstare, quasi quæ vel per os, vel per inferiores corporis partes fugam appareret. Adueniente interim prandij hora, fratres pransum ière, mansitque cum dæmoniaco vnus ex senioribus Elfui-nus nomine, qui ab infantia singulari quodam amore erga beatum Dunstanum affectus fuerat. Is miseratus vicem iacentis, crucem, quam B. Dunstanus in corpore degens tanquam Archiepiscopus coram se ferri volebat, dæmoniaci imposuit, dicens cum

Vide cōfessionis sacramentalis vim.

Dæmon nō fert sancto-rū reliquias

Dæmō profligatur crucē & meritis S. Dūstani.

Lanfrancus Episcopus à quodā emulo vexatur.

Viuunt sancti, & curā gerunt rerū nostrarum.

lachrymis: Chare Domine, sancte Dunstane, miserere. Mirum dictu: illic pulso dæmone, æger leuatis pie sursum oculis, lachrymas dixit: Gratias tibi ago piissime pater, gratias tibi quoque charissime frater: quia tuis meritis sanctissime Domine, & tua frater benigna intercessione hostis perterritus abscessit. Id vt senior audiuit, incredibili læticia affectus, eius vincula dissoluit. A prandio reuersi eō fratres, vt viderunt eum suauius quiescentem, immensas Deo & S. Dunstano gratias egerunt. Is frater tandem sancto fine migravit à corpore. Eius castigatio plurimum contulit illius loci fratribus ad vitæ emendationem. Nam prius omni mundi gloria, auro, argento, varijs ijsque elegantibus vestibus, lectorum preciosis operimentis, diuersis instrumentis musicis sese oblectabant, equos, canes, accipitres alebant, denique Comitum potius quàm monachorum instar vitam degebant, huius vnus flagello, Christi misericordia id agente, & boni patris Lanfranci Archiepiscopi industria cooperante, eō perducti sunt, vt omnibus illis mundi pompis & vanitatibus, haud secus atque stercoribus quibusdam propudiatis, planè Monasticam viuendi rationem complexi sint. Et nos quidem, qui nouimus earum rerum statum, incunctanter affirmamus, haudquam ad tam felicem, tamque repentinam mutationem eas perduci potuisse, si non accidisset illa horrenda, quæ omnes perterrerat, vnus fratris vexatio. Per idem ferè tempus Odo Comes Cantie, idemque Baiocensis Episcopus: fratri suo Vuilhelmo regi magnam pecuniæ vim promisit, si daretur ipsi facultas exagitadi Lanfrancū Archiepiscopum Cantuariensem, eiq; propter bona & consuetudines ecclesie Cantuariensis contra morem ac leges terræ illius lites intentandi. Rege annuente, Odo è toto regno viros prudentissimos legum & consuetudinum regni, ad certam diem Cantuariam acciuit, eisque mandauit, vt intrepidè, ipso tutore ac patrono freti, Cantuariensis ecclesie libertatem oppugnarent. Aduentante die, quo Lanfranco tam multis contra ipsum armatis respondendum erat, ille ad sacratissimū B. Dunstani tumulū precēs fudit, vt eū sibi in tā molesto negotio patronū ascisceret: ac deinde quieti se dedit. Dormienti apparet pater Dunstanus, ita dicens: Lanfrance noli animo frangi, propter hanc multitudinem, quæ coacta est aduersum me & te. Securus tuere causam ecclesie Saluatoris & meam, & ego ad omnia præsto tibi ero. Quod si non viceris eos, qui se tibi opponēt, me Dunstanum, qui tibi loquor, nec viuere, nec meorum negocia curare, nec vera tibi dixisse certò tibi persuadeas. Expergefactus Lanfrancus, confirmatus est animo: inde venit ad certamen, multæ querelæ in medium adferuntur, à tam multis

DE S. DVNSTANO ARCHIEPISCOPO.

383

multis è toto Angliæ regno. Proccedit pater Lanfrancus, & diuinitus armatus, omnia ipsi obiecta ita diluit, vt omnes obtupefcerent. Manserunt igitur Ecclesiæ Cantuariensis iura inconuulsa: si qua verò nonnullam haberent ambiguitatem, ea & irrefragabili ratione, & antiquorum exemplorum autoritate Lanfrancus in posterum plane confirmauit.

Incidit postea idem antistes in morbum grauissimum, vt vita eius desperaretur. Itaque iussit ad se venire precipuos è fratribus, nolens sine illis abire è vita, quos paterno amore prosequabatur. Decumbebat tum in villa quadam. Cùm iam multi eius obitum in foribus adesse putarent, sub auroram leuiter obdormiens, videt permultos in albis e. quis coram ipso binos transeuntes, vultu iucundissimo, & modesta alacritate. Percontanti Lanfranco, cuius esset tam insignis comitatus? responsum est, Magni ac præclari patris Dunstani. Illo porò interrogante: Et vbinam ille est? dictum est: Haud procul abest. Et ecce inter senes veneranda canitie spectabiles Dunstanus cæteris sublimior aduehitur: cuius cū pedè Lanfrancus osculari vellet, & S. Dunstanus pedem retrahere niteretur, interim Lanfrancus euigilat, & se sentit integerrimæ sanitati restitutum, cõfolansque fratres lugentes, iussit eos sese præparare, dicens, se ad Missam celebrãdam, Deoq; & S. Dunstano gratias agendas abire velle. Eius rei fama multos multo gaudio affecit. Curatus est eadem hora quidam Lãfranci clericus meritis S. Dunstani, qui mē. sibus octo quartana febre laborauerat.

Visio Lanfranci.

Lanfrancū sanat S. Dunstanus.

Cùm iam autem, vt diximus, in ecclesia & monasterio S. Saluatoris vita monastica esset reformata, multi clerici eò se contulere, vt monachi fierent. Inter eos aduenit etiam Eduardus quidam benè literatus, Londoniensis Ecclesiæ archidiaconus. Is propter multam religiosæ vitæ significationem, paulò post factus est templi custos. In officio aliquantò maiorem adeptus libertatem, cœpit fieri negligentior & remissior. Cùm autem eum & publicè & priuatim fratres corripere, qui scientia & dignitate ipsi essent impares, egrè tulit, & iam planè deliberauit aufugere, allecò iuvene quodam, qui se socium fugæ erat præbiturus. Pridiè verò illius diei, qui erat abitioni destinatus, fratribus à prandio quiescentibus, ille in oratorio ex officio vigilabat, animoq; fluctuans, tamen statuit non discedere, nisi permisso S. Dunstani. Adijt igitur eius sepulchrum: humi stratus, deponit apud eum querelas iniuriarum, orat velit suum iter paterna benedictione prosequi, pollicens se semper illius futurum, quòcunque perueniret. Inde è templo exiturus, à tergo chori videt monachum reuerendo vultu, toruos in ipsum oculorum radios vibrantem, scipioni innixum. Eo viso, cùm nesciret, quis esset, expauit, ac nihilo minus cœptum carpebat iter. At ille scipione obiecto: Quo vadis? inquit. Non solent autem monachi in ecclesia loqui. itaque digitis innuebat, illum loqui non debere. At contra monachus: Quòd ego loquor, nihil ad te attinet: tu verò dic mihi quò tendas? At ille: Eo daturus operã ijs, quæ mea inter sint. Monachus dixit: Nihil est: redi ad sepulchrum, vnde venis, & ora attentius, hac tua voluntate mutata. Stupefactus ille, redijt ad monumentum, sed nihil mutauit priorem precandi formulam. Inde rediens, & monachum æquè, vt antea, obuium habens, cùm iterum rogaret, quò tenderet, duriusculè dixit: Quid hoc tua refert? Monachus autè: Permultum mea interest, vt etiam tu ipse breuè experieris, nisi te correxeris. At nunc vel secidò admonitus, abi ad sepulchrum, & mētem pariter cum prece muta. Ille verò potius progredi quàm redire nitente, monachus scipionem sustollens, vibrabat in illum, compulsiq; vel inuitum redire. Multo igitur pauore percussus, repetit priores preces suas: atque inde reuertens, non inuenit monachum. Arbitratus ergo, se iam rectè fecisse, ad ostium cœnobij properauit. Ibi tum stantem inuenit monachum vultu cõcitato, rursusque quò iret? sciscitantem. Sed & ipse commoto animo, quis esset, vel cuius autoritatis? interrogat, qui hanc sibi molestiam excitet. Respondit ille, qui monachus esse videbatur: Itane scire vis, quis sim ego? Dunstanus ego sum, prouisor & Archiepiscopus loci huius, amator & adiutor omnium bonorum filiorum Ecclesiæ huius. Tu verò peruersã voluntate contra, quàm deceat bonum filium, vis deserere Ecclesiam matrem tuam, vis deserere Deum patrem tuum, & ad hanc rem me tibi vis suffragari. Stultè id quidè, dum tibi de metalia persuades. Ego tali via nõ perueni ad Deum. Monui autem te semel atque iterum, vt respisceres, et noluisti. Noueris ergo cum mea bona venia, nõquam te hinc exiturum, sed velis nolis, hic te permansurum, hinc etiam moriturum. Et quia me monētem audire noluisti, senties re ipsa, te perperam fecisse. His dictis scipione eum grauiter cecidit, atq; humi prostravit: moxq; tem. disparuit. Ita ille relictus est valde debilis, & à fratribus in valetudinarium deportatus.

Vide num sancti igno ret res mortaliū.

Percutit S. Dunstanus monachum fugerè volētē.

Acci.

Accidit hoc intra duo festa Assumptionis & Natiuitatis beatissima Mariae. Crescebat autem dolor eius indies, & semper deterius habebat: nec quisquam scire poterat, quo morbo laboraret, nec ipse quid passus esset, cuiquam aperire volebat. Tandem sacram vñtionem & Eucharistiam percepit. Ipsijs ferijs S. Martini in terram super stratum licium, tanquam mox moriturus depositus est, & fratres ex more dicebant septem psalmos, quos pœnitentiales vocant, & litanias pro felici eius obitu. Cùm ventum est ad eum locum, vt fratres dicerent: S. Dunstane, intercede pro anima eius, idque spe impetrandi auxilij, quam erga sanctissimum illum patrem suauis conceperat, iterarent, cœpit æger, iam propè animum exhalans, respirare, & circumstantes piè intueri. Nos igitur, qui propius adstabamus, inclinauimus nos ad illum, scire volentes, quid peteret. Tum ille: Ponite me, quæso, inquit in lectum meum. Eo facto, Henricū Priorem, cuius supra meminimus, accersit, ei rem totam explicat, malæ voluntatis suæ agit pœnitentiam, petit veniam & absolutionem: dicit se nullo pacto mori posse, nisi id notum prius fecisset, & pœnitentiæ remedio atque absolutione potitus esset. Prior admiratus Dei misericordiam, eum absoluit, & iniunxit pœnitentiam. Tunc ille mēte exhilaratus, & quòd nihil peccati intra conscientiam sentiret, quod confessus non esset, Deo gratias agens, petijt vt iam sibi liceret abire è corpore. Dixit autem ei Prior: Proficiscere cum benedictione omnipotentis Dei: Comes itineris tui sit beatus & pius pater Dunstanus, & suscipiat te in regnum suum filius Dei, Dominus noster Iesus Christus. In his verbis prius, quàm è lecto deponi posset, reddidit spiritum. Dein de Priore omnia in fratrum conuentu referente, iuuenis, quem fugæ focium delegerat Eduardus, surrexit, & humi stratus cum lachrymis confessus est, se in fugam quidē illi confensisse, sed prorsus ignorasse, quid ei S. Dunstanus fecisset.

Monachus quidam eiusdem loci nomine Egeluinus, ea tempestate, qua, vt diximus, Comitum potiùs more, quàm pauperum monachorum, nihil rei propriæ habebat, illi monachi viuebant, cum bona venia archiepiscopi & fratrum, profectus est Hierosoly mam, commendans se beato Dunstano, eiq; pollicens, si saluum ipsum duceret & reduceret, præciosum pallium se illi empturum, secumq; allaturum. Iuit prosperè: rediens per Constantinopolim, illic pallium magni precij emit. In Gallia cisalpina incidit in exercitum Imperatoris: & honesti quidem viri eum reuerenter salutabant: sed vbi ad postremos venit, homines viles & ignauos, mula sua cum sarcinis spoliatus est: sed ipse cum socijs illæsus dimissus est. Valdè autem dolens sibi pallium eripsum, Dunstanum obnixè precabatur, ne illud auferri ita pateretur. Et ecce tibi, vix ea prece finita, mula inter manus prædonum incipit ferocire, ore & pedibus eos lacera re, & tandem cum sarcinis aufugere ad dominum suum, qui cum ea lætus redijt in patriam, & S. Dunstano obtulit pallium, quod ex voto debebat. Cætera miracula, ne sumus onerosi, prætermisimus.

En quid cōserat inuocatio Sanctorum.

Obserua mi raculum.

VITA BEATI PETRI CÆLESTINI, AVTHORE PETRO DE ALIACO, CARDINALE CAMERACENSIS.

Primus liber ea continet, quæ ab ipso Cælestino de prima sua conuersione & conuersatione manu propria conscripta, in eius cella reperta sunt.

PROLOGVS PETRI ALIACENSIS.

Haritatiuis quorūdam venerabilium patrū vestri sacri ordinis, fratres charissimi, precibus inclinatus, timens licet ac trepidus, scribe re præsumo: quis de quo? Sanè Petrus de Petro, episcopus de episcopo: sed paruus de maximo, infimus de summo, scelestus quoq; ac peccator indignissimus, de cælesti ac dignissimo vestri sancti gregis pastore primo atque præcipuo, immò totius olim Christianæ Ecclesiæ sanctissimo præfule Cælestino. Cuius vitam gesta q; mirifica vniuersum iam per orbem radiantia, dum literis commendare, verbisq; meis pollutis potiùs, quàm politis laudibus illustrare gestio, rem vtiq; meis viribus, meis quoque imparem meritis aggredior: vercorque ne pondere laudis, quæ meruit, obrutus, magis imbecillitatem ingenij mei, & eloquij ruditatem detegam, quàm vir.